

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΚΗ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 | 1/15 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1979 | ΑΡΙΘ. 15-16

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Α'. ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ *

Σ χ ό λ ι α

XIII, 2. «οὐδέν ἐστὶν ἄμεινον εἰρήνης»: Τὸ χωρίον εἶναι ἐκ τῶν ὠραιότερων καὶ ἐκφραστικωτέρων τοῦ Ἱγνατίου. Τὸ Λεξικὸν τοῦ Gerhard Kittel, Theol. Wörterbuch z. N.T. II, 400-418 (Foerster) πραγματεύεται ἐν ἐκτάσει τὸ θέμα ἀπὸ τε ἀρχαιοελληνικῆς καὶ ἱστορικοφιλοσοφικῆς ἀπόψεως, ὡς καὶ ἀπὸ θρησκευτικῆς τῆς ἐν τῇ Π.Δ. ἐννοίας καὶ ἀπὸ καθαρῶς χριστιανικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἐννοίας, ὡς καὶ τῆς ἀξιολογικῆς πατερικῆς ἐρμηνείας τοῦ ὅρου. "Ὅθεν καὶ παραπέμπομεν τὸν φιλομαθῆ εἰς τὸ ἐν λόγῳ ἄρθρον πρὸς πληρεστέραν γνῶσιν τῆς ἐννοίας καὶ σημασίας τοῦ ὅρου. — Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο ὁ Ἱγν. παραθέτει ὡς ἀντίποδα τοῦ «πολέμου» τὴν «εἰρήνην» καὶ μάλιστα τῶν «ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων» δυνάμεων, δηλ. τοῦ σατανᾶ. Πβλ. καὶ τὸ χωρίον Ἐφεσ. 6,12 τοῦ Παύλου καὶ Ρωμ. 8,38. Α' Κορ. 15,24. Φιλιπ. 2,10. — Λόγῳ τῆς σημασίας τοῦ περιεχομένου τοῦ ὅρου «εἰρήνη», παραθέτομεν ἐνδεικτικὰ τινὰ χωρία ἐκ τε τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος καὶ ἐκ τῆς χριστιανικῆς

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 354 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13-14 τεύχους.

Γραμματείας. Οὕτως ὁ Π λ ά τ ω ν εἰς τὸ ἀμφισβητούμενον ἔργον «Νόμοι» I, 628 λέγει: «τό γε μὴν ἄριστον οὔτε ὁ πόλεμος οὔτε ἡ στάσις... εἰ ρ ή ν η δὲ πρὸς ἀλλήλους ἅμα καὶ φιλοφροσύνη». — Τὰ συμπαρομαρτοῦντα εἰς τὴν εἰρήνην ἀγαθὰ εἶναι ἡ «φιλία» καὶ ἡ «ὁμόνοια» κατὰ τὸν Ἰσοκράτην (IV, 5,35): «ταῦτα τὰ δόγματα ἐν οἰκίᾳ φιλίαν ποιεῖ, ἐν πόλει ὁμόνοιαν, ἐν ἔθνεσιν εἰ ρ ή ν η ν». Ὁ δὲ Πλούταρχος εἰς τὰ Ἠθικά του (II, 477α) λέγει: «οὔτε οἰκία πολυτελὴς οὔτε χρυσίου πλῆθος... εὐδίαν παρέχει βίῳ καὶ γαλήνην τσαύτην, ὅσην ψυχὴ καθαρεύουσα πραγμάτων καὶ βουλευμάτων πονηρῶν». — Κατὰ τὴν Π.Δ. ἡ «εἰ ρ ή ν η» εἶναι ὁ καρπὸς τοῦ κατὰ Θεὸν βιοῦντος ἀνθρώπου. Εἶναι ἡ ἀμοιβὴ τοῦ τὰς ἐντολὰς τοῦ Νόμου τηροῦντος ἀνθρώπου (Ζαχαρ. 7,12. Ψαλμ. 34,27. 121,8. Λευϊτ. 26,3-6 κ.π.ξ.). — Ἐν τῇ Κ.Δ. ἄπειρα εἶναι τὰ χωρία, ἅτινα ἀναφέρονται εἰς τὴν ἔννοιαν καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς «εἰ ρ ή ν ης» καὶ μάλιστα ὡς ψυχολογικὸν φαινόμενον ἁρμονίας καὶ ἡσυχίας τῆς ψυχῆς τοῦ πιστοῦ, ὡς ἀγαθὸν τῆς συμφιλίωσης τοῦ Θεοῦ μετὰ τοῦ μετανοήσαντος ἀνθρώπου καὶ ὡς ἐσχατολογικὸν τῆς διὰ Χριστοῦ σωτηρίας ἐπακόλουθον. Π.χ. Α' Κορ. 1,3. Ἐφ. 1,2. Λουκ. 1,79. 2,14. 19,38. Ἀποκ. 12,10. Ἐβρ. 13,20. Ἐφ. 2,17. 6,15. Α' Κορ. 7,15. 14,33. Γαλ. 5,22. 14,33. Φιλ. 4,7. Β' Τιμ. 1,2 κ.π.ξ. Ἰδιαιτέρως ἀξιοπρόσεκτα εἶναι τὰ χωρία τοῦ Παύλου Ἐφ. 4,3, τὰ ὅποια σχετίζονται καὶ πρὸς τὸ ἀνωτέρω χωρίον τοῦ Ἰγνατίου: «σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἐνότητά τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης». Φιλιπ. 4,7 «ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν φρουρήσει τὰς καρδίας». Ἰακ. 3,18 «καρπὸς δὲ δικαιοσύνης ἐν εἰ ρ ή ν η σπείρεται τοῖς ποιοῦσιν εἰ ρ ή ν η ν» καὶ πλεῖστα ἄλλα. — Ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν ἐξαίρει ἰδιαιτέρως τὸ ὕψιστον ἀγαθὸν τῆς «εἰ ρ ή ν ης» ἐν τῇ Λατρείᾳ δι' ὅλων τῶν εὐχῶν καὶ μάλιστα διὰ τῶν λεγομένων «εἰρηνικῶν». — Ἀπειρα εἶναι καὶ τὰ χωρία τῶν Πατέ-

ρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων, τὰ ἐξαίροντα τὸ μέγιστον ἀγαθὸν τῆς «εἰρήνης». Ἐνδεικτικῶς καὶ μόνον ἀναφέρομεν χωρία τινὰ κατ' ἐπιλογὴν. Π. χ. ὁ Μέγας Βασίλειος (Μ. 305Α) λέγει: «τελειοτάτῃ τῶν εὐλογιῶν... ἡ εἰρήνη, εὐστάθειά τις οὕσα τοῦ ἡγεμονικοῦ» καὶ (Μ. 29,376Β): «ἄνω γὰρ ἐστὶν ἡ εἰρήνη ἡ ἀληθής... ζήτησον οὖν εἰρήνην, λύσιν τῶν τοῦ κόσμου τούτου θορύβων... ἵνα κτήσῃ τὴν εἰρήνην τοῦ Θεοῦ». Ἀξιοσπουδάστον εἶναι τὸ χωρίον τῆς Α' Ἐπιστ. Κλήμεντος Ρώμης πρὸς Κορινθίους κεφ. 20,1-11. Ἐν κατακλεῖδι ἀναφέρω καὶ τὸ θαυμάσιον καὶ πάντοτε ἐπίκαιρον δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, μάλιστα τῆς σημερινῆς παραπαιούσης καὶ λίαν τετραγμένης ἀνθρωπότητος, χωρίον τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, τοῦ καὶ Ναζιανζηνοῦ, ὅπερ ἤντησα ἐκ τῶν «Εἰρηνικῶν» λεγομένων λόγων του, ἔχον οὕτω: «Εἰρήνη φίλη, τὸ γλυκὺ καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα· — εἰρήνη φίλη, τὸ ἐμὸν μελέτημα καὶ καλλώπισμα· — εἰρήνη φίλη, τὸ παρὰ πάντων μὲν ἐπαινούμενον ἀγαθόν, ὑπ' ὀλίγων δὲ φυλασσόμενον· ποῦ ποτε ἀπέλιπες ἡμᾶς, τοσοῦτος ἐξ οὗ χρόνος ἤδη; Καὶ πότε ἐπανήξεις ἡμῖν;» (Migne, PG 35, 1132ε.).

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Ὁμ. Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἀκαδημαϊκός

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

Ἐπὶ τῇ 1600ῃ ἐπετείῳ τοῦ θανάτου τοῦ Μεγ. Βασιλείου

ΠΟΛΥΚΑΡΠΑ ΑΝΘΟΛΟΓΗΜΑΤΑ
ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ
ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
ΑΠΟ ΤΩΝ ΑΝΕΚΤΙΜΗΤΩΝ ΘΗΣΑΥΡΩΝ
ΤΩΝ ΟΜΙΛΙΩΝ ΤΟΥ

1. Οἱ Μεγάλοι Πατέρες καὶ Διδάσκαλοι τῆς Ἀγίας μας Ἐκκλησίας ὠνομάσθησαν καὶ «γλασσικοί», ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι τὰ διδάγματά των, αἱ γνῶμαί των, αἱ συμβουλαὶ καὶ παραινέσεις των ἔχουν παντοτεινὴν καὶ αἰωνίαν ἀξίαν καὶ μάλιστα μὲ τὸν ἄριστον καὶ πράγματι λογοτεχνικώτατον τρόπον, μὲ τὸν ὅποιον ἐκφράζονται. Ὅμιλουν ἐν Πνεύματι Ἀγίῳ καὶ ἡ ἐκχυνομένη χάρις τῶν λόγων των εἶναι τοιαύτη, ὥστε διὰ μέσου τῆς γραφίδος των νὰ ἐμφανίζονται ἐκχυνόμενα ἀληθῆ νάματα θείας σοφίας. Ψυχολόγοι ἄριστοι καὶ γινώσκται βαθύτατοι τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, τέμνουν καὶ ἀναλύουν, ὡς θεοὶ χειρουργοὶ καὶ ἀνατόμοι τῆς ψυχῆς, ὅλον τὸν ἐσμὸν τῶν παθῶν, τῶν ὁρμῶν, τῶν ὀρέξεων, τῶν ἐπιδιώξεων, τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τῶν τάσεων τοῦ ἀνθρώπου. Δι' αὐτὸ καὶ τὰ πορίσματά των εἰς ἐκάστην περίπτωσιν καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς συναγόμενα συμπεράσματα καὶ διδάγματά των ἔχουν αἰωνίαν ἀξίαν ἠθικοδιδασκτικὴν καὶ παντοτεινὴν ἐπικαιρότητα. Ἐνδιαφέρουν κάθε ἀνθρώπον, πάσης ἐποχῆς καὶ πάσης ἡλικίας· κάθε κοινωνικῆς τάξεως, ἐπαγγελματικῆς ἐπιδόσεως ἢ ἀξιοματικῆς καταστάσεως.

2. Καὶ ὁ Μέγας Β α σ ί λ ε ι ο ς εἶναι ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς πράγματι «γ λ α σ σ ι κ ὸ ς» καὶ ἐπικαιρὸς σήμερον καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Πολύπειρος, σοφός, ψυχολόγος ἄριστος, ἱατρὸς τῶν ψυχῶν θαυμάσιος, ἠθικοδιδάσκαλος καὶ παιδαγωγὸς ὑπέροχος, πεπληρωμένος ὑπὸ τῆς χάριτος τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, διδάσκει καὶ παραινεῖ καὶ σοφίζει, ἐκθέτων καὶ προτρέπων μὲ ἐλευθεροστομίαν

καὶ ἀκρίβειαν τὰ πρέποντα, τὰ ἠθικῶς συμφέροντα, τὰ πραγματικῶς ὠφέλιμα καὶ τὰ ἀναντιρρήτως ἀληθῆ. Ἀπὸ τὸν ἀνεκτίμητον θησαυρὸν τῶν σοφῶν διδαγμάτων τοῦ Β α σ ι λ ε ί ο υ ἀπὸ τὸν θαυμάσιον πλοῦτον τῶν ἰδεῶν τοῦ Θὰ συλλέξωμεν ὅτι καλὸν διὰ νὰ παρὰσχωμεν εἰς τοὺς σεβομένους τὴν ἱερὰν Μνήμην αὐτοῦ ἔν Ἀπάνθισμα. Θὰ ἐπιλέξωμεν ψήγματα χρυσοῦ λόγου ἐκ τοῦ κεκρυμμένου διὰ τοὺς πολλοὺς θησαυροῦ τῶν Ὀμιλίων του, διὰ νὰ διδαχθῶμεν καὶ ἡμεῖς τὰ πρέποντα καὶ διὰ νὰ καρπωθῶμεν ὅσα ὠφέλιμα καὶ καλὰ δι' ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ διὰ τὴν κοινωνίαν, μέσα εἰς τὴν ὁποίαν ζῶμεν, συναλλασσόμεθα καὶ συνεργαζόμεθα.

3. Θέμα, τὸ ὁποῖον εἰς κάθε ἐποχὴν ἔχει τὴν ἐπικαιρότητά του, εἶναι τὸ «Π ε ρ ῖ π λ ε ο ν ε ξ ί α ς». Σήμερον τὸ θέμα αὐτὸ δὲν εἶναι μόνον «ἐπικαιρον», ἀλλὰ καὶ τὰ μάλιστα «ἐνδιαφέρον». Ὁ πόλεμος ὁ τελευταῖος ὁ συνεχιζόμενος ἰδεολογικὸς καὶ οἰκονομικο - πολιτικὸς ἀνταγωνισμὸς λαῶν καὶ ἐθνῶν, ἀνέτρεψαν σχεδὸν ὅλας τὰς ἀ ξ ί α ς τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου· ἐδημιούργησαν φοβερὰς ἀνισότητας καὶ ἀδικίας καὶ πρὸ πάντων ἡὔξησαν τὴν ἀγωνίαν καὶ τὸν φόβον τῆς ὅλης ἀνθρωπότητος, ὥστε οἱ πάντες νὰ υποβλέπωνται μὲ καχυποψίαν. Ἡ καταπληκτικὴ πρόοδος τῶν λεγομένων Φυσικῶν Ἐπιστημῶν καὶ ἡ Τεχνοκρατία, μάλιστα ὡς ἐπακόλουθον τῶν πολλῶν καὶ διαφόρων Ἀνακαλύψεων διὰ τῆς ἐπιτευχθείσης διασπάσεως τοῦ «αἰτόμου» πάντα ταῦτα καὶ μύρια ὅσα ἄλλα προεκάλεσαν καὶ προκαλοῦν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα σύμ-πασαν «δέος» καὶ συναίσθημα ἀνασφαλείας! Καὶ ὅμως· ἀντὶ ὅλα ταῦτα νὰ συνετίσουν τὸν ἄνθρωπον καὶ νὰ τὸν σωφρονήσουν, τοῦναντίον τὸν ἐξηγρώσαν καὶ τὸν κατέστησαν ἐπαναστάτην καὶ ἀνατροπέα ἀρχῶν, ἰδεῶν καὶ παραδόσεων. Πρὸ πάντων ὁ ἄνθρωπος ἐμωράνθη ἐν τῇ «σοφίᾳ» του καὶ τόσον ἐπίστευσε εἰς τὸ «Ἐγώ» του, ὥστε ἔθεσεν ὑπὸ τὴν μάχαιραν τῆς λογικοκρατίας του κάθε τι τὸ ὑπερφυσικόν, τὸ πνευματικόν καὶ ἔξω τῆς φθορτῆς ὕλης ὑπάρχον. Πάντα ταῦτα ἐπλήρωσαν τὸν ἄνθρωπον τῆς ἐποχῆς μας ἐγωισμοῦ καὶ ὑπερηφανείας. Ἀφοῦ δὲ κατέπνιξεν οὗτος τὰς εὐγενεῖς ἀρχὰς τῶν παραδόσεων του καὶ τὰ ἀνώτερα ἰδανικά

του, ἐν τῇ μωρίᾳ του ὅτι ὑποῦται εἰς «ὑπεράνθρωπον», κατέπεσεν εἰς ὃν «ἐγωπαθές», φίλαυτον καὶ μισαλλόδοξον. Τίποτε ἄλλο δὲν τὸν ἐνδιαφέρει τόσον, ὅσον ἡ ἡδονὴ καὶ ἡ ἀπόλαυσις ὅσων πλείστων ὑλικῶν ἀγαθῶν.

4. Οἷονδῆποτε ἐπάγγελμα καὶ ἂν ἀσκή μέσα εἰς τὴν κοινωνίαν ὁ ἄνθρωπος, αἱ κλίσεις καὶ τὰ ἐνδιαφέροντά του σχεδὸν εἰς οὐδὲν ἄλλο ρέπουν τόσον, ὅσον εἰς τὴν ἀπόκτησιν ὅσων πλείστων ὑλικῶν ἀγαθῶν, μὲ τὰ ὁποῖα πιστεύει ὅτι θὰ ζήσῃ μὲ ἄνεσιν, μὲ καλοπέρασιν, χαίρων καὶ εὐφραινόμενος διὰ τὰ ὑλικά του ἀγαθὰ. Μία σκέψις τὸν ἀπασχολεῖ, πῶς νὰ ἀποκτήσῃ ὅλον καὶ περισσότερα ὑλικά ἀγαθὰ καὶ πῶς νὰ ἐπισωρεύσῃ περισσότερα πλούτη. Καὶ τὸ χειρότερον εἶναι ὅτι ἐν τῇ πλεονεξίᾳ του ὁ «πλεονέκτης» ἀδιαφορεῖ διὰ τὴν γύρω του δυστυχίαν καὶ ἀθλιότητα τῶν πολλῶν. Σήμερον ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ἐποχὴν ἡ «πλεονεξία» ἔφθασεν εἰς μίαν ἀκρότητα ποὺ δύσκολον εἶναι νὰ τὴν ἀνεύρωμεν εἰς τὴν ὅλην ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος. Πλεονεκτοῦν τὰ ἔθνη, ζητοῦντα νὰ καταβροχθίσουν τὰ ἀγαθὰ τῶν ἄλλων! Πλεονεκτοῦν οἱ ἐπαγγελματίαι, μὲ μοναδικὸν κίνητρον τὴν εἴκολον ἀπόκτησιν πλούτου εἰς βάρος τῶν πολλῶν. Νοθεῖται, ἀπάται, ἀρπαγαὶ καὶ πάσης μορφῆς κλοπαί, ὅχι μόνον ἐκ μέρους τῶν κλεπτῶν ἐξ ἐπαγγέλματος, ἀλλὰ καὶ ἐκ μέρους τῶν ἐπαγγελλομένων ὅτι προσφέρουν τὰ ἐμπορεύματά των ἐπ' ἀντιμισθίᾳ εἰς τοὺς ζητοῦντας νὰ προμηθευθοῦν αὐτά. Πάντα ταῦτα καὶ ἀναρίθμητα ἄλλα εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς «πλεονεξίας» τοῦ ἀνθρώπου τῆς ἐποχῆς μας. Ἄλλ' εἶναι καὶ τὸ ἐπακόλουθον τοῦ ἐγωισμοῦ καὶ τῆς ὑπερηφανίας τοῦ ἀνθρώπου ποὺ ἐν τῇ μωρίᾳ του ὅτι ἀνεκάλυψε τὰ πάντα, ἐλησμόνησε τὸν Θεόν, τὸν Δημιουργόν του καὶ κατ' ἀκολουθίαν περιεφρόνησε νόμους ἠθικούς, ἀρχὰς καὶ παραδόσεις ἱεράς. «Καὶ εἶπεν ὁ μωρός, οὐκ ἔστι Θεός» Καὶ λοιπόν; «Φάγωμεν, πίωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν»!

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

(Συνεχίζεται) Ὁμότιμος Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
Ἀκαδημαϊκός

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Ὁ Ἀπόστολος Ματθίας.

Τὴν θὴν Ἀγνούσιον, τιμῶμεν τὴν μνήμην τοῦ ἐπὶ λυδὸς εἰς τὸν κύκλον τῶν Δώδεκα Ἀποστόλων Ματθίου, ἐκλεγέντος «διὰ κλήρω» εἰς τὴν θέσιν τοῦ προδότου Ἰούδα (Πράξ. α' 26).

Κατὰ τὸν Εὐσέβιον (Ἐκκλ. Ἱστορ. Α' 12,2), ἀνῆκε προηγουμένως εἰς τοὺς Ἑβδομήκοντα Μαθητάς. Ἦτο λοιπὸν ψυχὴ δοκιμασθεῖσα εἰς ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν πρὸς τὸν Κύριον.

Ὁ Ἀπόστολος Ματθίας ἐγείλκυσε ἐπὶ τὸ πρόσωπόν του τὴν θείαν εὐμένειαν καὶ προτίμησιν δι' ἀρετὰς πολλὰς, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀσφαλῶς δὲν ἔλειπεν ἡ ταπεινοφροσύνη. Διότι οὐδεμιᾶς ἄλλης ἀρετῆς εἶναι ἴσος ἀναγκαῖα ἡ παρουσία ὅσον αὐτῆς διὰ τὴν ἀνάδειξιν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς ἀξιώματα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

Ἡ Καινὴ Διαθήκη οὐδὲν στοιχεῖον παρέχει περὶ τῆς δράσεως τοῦ Ἀποστόλου τούτου. Ὡς μᾶς πληροφορεῖ ὅμως ἡ ἀρχαία παράδοσις, ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον ἀρχικῶς ἐν Παλαιστίνῃ, κατόπιν δὲ ἐν Αἰθιοπία, ἔνθα καὶ ἐπέστεψε τὸν βίον σιαστωθεὶς.

Πρότυπα συνεπείας.

Τί ζητεῖ παρὰ τῶν ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας του, πρὶν ἀπ' ὅλα, ὁ Κύριος εἰς τὴν ἐποχὴν μας; Ἀντιδιωτέλειαν καὶ θνησιαστικὴν ἀγάπην. Διότι τὰς ἡμέρας μας διακρίνει ἄκρατος ἔλθοφροσύνη καὶ χρησιμοθηρία. Εἰς ὀλίγας ψυχὰς εὐρίσκει ἀνταπόκρισιν τὸ τοῦ Σοφοῦ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης: «Μὴ ἔστω ἡ χεὶρ σου ἐκτεταμένη εἰς τὸ λαβεῖν καὶ ἐν τῷ ἀποδιδόναι συνεσταλμένη» (Σοφ. Σειρ. δ' 31).

Πῶς θὰ λάβουν οἱ σημερινοὶ ἄνθρωποι τὸ οὐράνιον μάθημα ποὺ πληροῦται εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην μὲ τὴν κορυφαίαν ἐντολήν, εἶναι εὐνόητον: "Ἄν ὁ λόγος τῆς Ἐκκλησίας συνοδεύηται μὲ ἔργα. Λόγος καὶ ἔργα ὅλων τῶν ζώντων μελῶν της, ἰδίως ὅμως καὶ κατ' ἐξοχὴν τῶν κληρικῶν της. Τὸ κῦρος των εἰς αὐτὴν τὴν προϋπόθεσιν ἔγκειται. Διὰ τὴν ἀκούσῃ τὴν φωνὴν των ὁ σύγχρονος κόσμος, πρέπει νὰ ἴδῃ πρῶτον τοὺς λειτουργοὺς τοῦ Ὑψίστου ὡς πρότυπα συνεπειᾶς πρὸς ὅ,τι διδάσκουν. Νὰ ἴδῃ τὴν ζωὴν των βοῶσαν τὸν ἀρχαῖον μακαρισμόν": «Μακάριοί ἐσμεν, ὅτι τὰ ἀρεσιὰ τῷ Θεῷ ἡμῖν γνωστὰ ἔστιν» (Βαρουχ δ' 4).

Δίδαγμα ἐκ τοῦ Παύλου.

Ἡ πεῖρα τὸ μαρτυρεῖ. Ὁ λαὸς βλέπει τὰ καλὰ καὶ τὰ ἱερώτα τοῦ Κλήρου ὑπὸ μεγεθυτικὸν φακόν. Καὶ διὰ μὲν τὰ ἱερώτα, ἃς προσέχουν, ἐν φόβῳ Θεοῦ, οἱ ποιμένες τὸν θίον των, ὥστε νὰ μὴ δίδουν λαθὴν εἰς σκανδαλισμούς. Τὸ πρᾶγμα, εἰς τὴν περιπίωσιν ταύτην, εἶναι ἀπλοῦν. Ὡς πρὸς τὰς ἐπαινετὰς ὅμως ὁψεις τοῦ ἔργου των, ὁ ἀπειλὼν αὐτοὺς κίνδυνος εἶναι μεῖζων, καθ' ὃ ὑπουργός. Χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσουν πῶς, εἶναι πιθανὸν νὰ σχηματίσουν ἰδέαν περὶ τοῦ ἑαυτοῦ των, δι' ἣν θὰ τοὺς ἀποδοκιμάσῃ ὁ Κύριος.

Ὁ Παῦλος ἔτρεφε τὸν σωτήριον τοῦτον φόβον. Διὸ καὶ ἔγραφε πρὸς τοὺς πιστοὺς μιᾶς τῶν Ἐκκλησιῶν: «Φείδομαι μὴ τις εἰς ἐμὲ λογίσηται ὑπὲρ ὃ βλέπει με ἢ ἀκούει τι ἐξ ἐμοῦ» (Β' Κορ. ιβ' 6). Εἶναι ὄντως ἀθλία ἡ ψυχὴ τοῦ ἐργάτου τῆς Ἐκκλησίας, ὅστις ἐντυπωσιάζεται ἐκ τῆς περὶ τὸ πρόσωπόν του ὑπερβολικῆς ἐπολήψεως. Τὸν ἀναμένει ἡ αἰωνία ἀπώλεια. "Ἄς μὴ λησμονεῖ λοιπὸν ἕκαστος ἀποδοτικὸς ποιμὴν, ὅτι «χάριτι Θεοῦ ἔστιν ὃ ἔστιν» (Α' Κορ. ιε' 10).

ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΒΙΩΣΕΩΣ

ΤΟΥ «ΑΓΙΟΥ»

Σὲ προηγουμένον ἄρθρον μας μιλήσαμε γιὰ τὸ ποιὸ εἶναι τὸ ζωντανὸ θρησκευτικὸ βίωμα. Τώρα γεννιέται τὸ ἐρώτημα: Ποιὸ εἶναι τὸ περιεχόμενό του;

Τὸ «Ἅγιο», ποὺ εἶναι ἡ «εἰδικὰ θρησκευτικὴ ἀξία» πρέπει νὰ κατανοῇται ὡς ὁ «Ἅγιος», δηλαδή σὲ συνάρτηση πρὸς τὸν προσωπικὸ Θεό, ποὺ εἶναι τὸ ἀπόλυτο ὄν, ἡ ἀπόλυτη καθολικὴ ἀξία καὶ ἡ ἀρχὴ ὅλων τῶν ὄντων καὶ ἀξιῶν. Ὡστε ὁ Θεὸς δὲν εἶναι ἀπλῶς ἡ σύνδεση καὶ συγκεφαλαίωση τῶν λοιπῶν ἀξιῶν καὶ ἰδίως τῶν ἀξιῶν τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ, ὅπως ἰσχυρίζονται οἱ ἐκπρόσωποι τῆς Νεοκαντιανῆς Σχολῆς τῆς Βάδης, ἀλλ' ἡ γενεσιουργὸς αἰτία αὐτῶν. Ἐπομένως δὲν πρέπει νὰ παραγνωρίζεται ἡ αὐτοτέλεια, ἡ ἰδιοτυπία καὶ τὸ ἰδιαίτερον περιεχόμενον τῆς ἀξίας τοῦ Ἁγίου.

Ἐὰν ἡ ὁδός, ποὺ ὁδηγεῖ στὴν περιοχὴ τοῦ Ἁγίου ἔπρεπε ὀπισθόρροπα νὰ διέρχεται ἀπ' τὰ λοιπὰ ἀξιολογικὰ πεδία τοῦ θρησκευτικοῦ βίου καὶ ἐὰν ἡ Θρησκεία δὲν ἦταν τίποτε ἄλλο κατ' οὐσίαν παρὰ ἡ ἀξιολογικὴ ὁλοκλήρωση τοῦ πνεύματος μὲ τὴ συνένωση τῆς Ἐπιστήμης, τῆς Ἠθικῆς καὶ τῆς Τέχνης, τότε ἀφ' ἑνὸς ὁ θρησκευτικὸς βίος θὰ εἶχεν ὡς ἀναγκαίαν προϋπόθεσιν ἐξυψωμένα ἀξιολογικὴ καὶ πολιτιστικὴ ζωὴ καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸ θρησκευτικὸ βίωμα δὲν θὰ μπορούσε ν' ἀνθήσῃ στὶς ψυχὰς τῶν ἀπλῶν καὶ ἀπαιδευτῶν ἀνθρώπων. Ἀλλ' ἡ πείρα ἀντίθετα μαρτυρεῖ, ὅτι γνήσια θρησκευτικὴ ζωὴ μπορεῖ ἄριστα νὰ συμβαδίσῃ μὲ πνευματικὴ πτωχεία καὶ ἀντίστροφα μεγάλη διανοητικὴ ἀνάπτυξις εἶναι δυνατό νὰ συνδέεται μὲ θρησκευτικὴ καχεξία καὶ ἀδιαφορία.

Ὁ Rudolf Otto (Ρούντολφ Ὄττο) στὸ περίφημον ἔργον του «Τὸ Ἅγιον» («Das Heilige»), ποὺ ἄσκησε ἀνυπολόγιστη ἐπίδρασιν στοὺς θεολογικοὺς καὶ φιλοσοφικοὺς κύκλους, τονίζει πῶς τὸ θρη-

σκευτικό βίωμα είναι ένα αξιολογικό βίωμα, στο ὁποῖο βιώνεται ἡ θρησκευτικὴ ἀξία τοῦ Ἁγίου, ἡ ὁποία εἶναι διαφορετικὴ ἀπ' τὶς ἀξίες τοῦ Ἀληθοῦς, τοῦ Καλοῦ καὶ τοῦ Ἀγαθοῦ. Τὸ Ἅγιο εἶναι γιὰ τὸν ἄνθρωπο τὸ ὑπερφυσικό, τὸ «φῶς οἰκοῦν ἀπρόσιτον» (Α' Τιμ. στ', 16), τὸ ἔξω καὶ πέραν ἀπὸ κάθε ἐμπειρία, τὸ ἀπρόσιτο μυστήριον. Τοῦτο δημιουργεῖ μέσα μας τὸ «αἶσθημα τοῦ δημιουργήματος» καὶ καθιστᾷ συνειδητὴ τὴ μηδαμινότητά μας μπροστὰ στὸν Θεό.

Τὸ Ἅγιο, πὺν βιώνεται ἀπ' τὸν ἄνθρωπο ὡς ἀντικειμενικὴ πραγματικότης, παρουσιάζει στὸ θρησκευτικὸ βίωμα, κατὰ τὸν Ὅττο, δυὸ πόλους, συνδυάζοντας δυὸ στοιχεῖα ἀντίθετα μεταξύ τους. Τοῦτο ἀπ' ἑνὸς παρουσιάζεται ὡς *mysterium tremendum*, ὡς φοβικτὸ δηλαδὴ μυστήριον, πὺν δημιουργεῖ τὴν ἱερὴ φόβικη, τὸ εὐλαβικὸ δέος, καὶ ἀπ' ἑτέρου ἐμφανίζεται συγχρόνως, κατὰ παράδοξον ἀντίθεση, ὡς *mysterium fascinosum*, δηλαδὴ ὡς γοητευτικὸ μυστήριον, πὺν θέλγει καὶ σαγηνεύει, δημιουργεῖ ἔξαρση καὶ γεμίζει τὴν ψυχὴ μὲ μακαριότητα. Ἄν στὴν πρώτη περίπτωσις ὁ ἄνθρωπος συναισθάνεται τὸν ἑαυτοῦ ὡς κτίσμα, ὡς δημιουργήμα καὶ ἀποκτᾷ συνείδησις τῆς μικρότητος καὶ τῆς ἀπόλυτης ἐξαρτήσεώς του ἀπ' τὸν Θεό, στὴ δεύτερη περίπτωσις αὐτὸς συναισθάνεται τὸ Ἅγιο ὡς φιλόστοργον πρόνοια, ὡς Πανάγαθον Πατέρα, ὡς πηγὴ ἀγάπης, εὐσπλαχνίας καὶ ἐλέους.

Ἦδη ὁ ἱερὸς Αὐγουστίνος εἶχεν εἶπει, ὅτι τὸ Θεῖον, πὺν βιώνεται ἀπ' τὸν ἄνθρωπο ὡς ἀντικειμενικὴ πραγματικότης, παρουσιάζει στὸ θρησκευτικὸ βίωμα δυὸ πόλους. Τοῦτο ἀπ' ἑνὸς παρουσιάζεται ὡς κάτι, τὸ ὁποῖο δημιουργεῖ τὴν ἱερὴ φόβικη, καὶ ἀπ' ἑτέρου ὡς κάτι, πὺν ἀναφλέγει τὴν ψυχὴ καὶ δημιουργεῖ ἔξαρση. Κατὰ τὴν πρώτη περίπτωσις ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται τὸν ἑαυτοῦ ὡς ἀνόμιον πρὸς τὸ Θεῖον, κατὰ δὲ τὴν δεύτερη περίπτωσις ὡς ὅμιον. «Τί εἶναι, — ἐρωτᾷ ὁ ἱερὸς πατήρ —, ἐκεῖνο πὺν καταυγάζει τὸ ἐσωτερικόν μου καὶ πληττεῖ τὴν καρδίαν μου, χωρὶς νὰ βλάβῃ αὐτήν; Καὶ φοβικῶ (ριγῶ) μπροστὰ του καὶ συγχρόνως ἀναφλέγομαι. Φοβικῶ (ριγῶ), ἐφόσον εἶμαι ἀνόμιος πρὸς αὐτό. Ἀναφλέγομαι, ἐφόσον εἶμαι ὅμιος πρὸς αὐτό».

Ἡ ἀνάλυση αὐτὴ τοῦ γενικοῦ περιεχομένου τοῦ θρησκευτικοῦ βιώματος ἐξηγεῖ γιατί ὁ Θεός — σύμφωνα μὲ τὶς ἐκφράσεις τῶν βιβλικῶν καὶ λειτουργικῶν κειμένων — βιώνεται ὡς ὁ Παντοδύναμος, ὁ ἀπόλυτα Ἅγιος, ὁ Κύριος Σαβαώθ, Ἐκείνος ποὺ γεμίζει τὴ γῆ μὲ τὴ δόξα Του καὶ δὲν ἔχει καμμιὰ σχέση μὲ τὸν ἄνθρωπο, ποὺ ἔχει «ἀκάθαρτα χεῖλη», ὁ «ἀνέκφραστος, ἀπερινόητος, ἄορατος, ἀκατάληπτος», ὁ «καθήμενος ἐπὶ θρόνου δόξης καὶ ἐπιβλέπων ἀβύσσους», ὁ «τῶν ἀρρήτων καὶ ἀθεάτων Μυστηρίων Θεός, παρ' ὃ οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως οἱ ἀπόκρυφοι», «ὁ ἄορατος βασιλεὺς, ὁ ποιῶν μεγάλα καὶ ἀνεξιχνίαστα», ὁ «τοῦ παντὸς τροφεὺς καὶ ἐμπιπλὼν πᾶν ζῶον», ὁ «ἐλεήμων καὶ οἰκτίρμων, μακρόθυμος καὶ πολυέλεος», Ἐκείνος ποὺ μὲ τὸν Μονογενῆ Του Υἱὸν καὶ μὲ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἀποτελεῖ μιὰ ἐνότητα, ὁ «Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ», ποὺ ὡσαύτως περιστοιχίζεται ἀπ' τὰ Χερουβείμ καὶ τὰ Σεραφεῖμ καὶ εἶναι ὁ Βασιλεὺς τῶν Βασιλευνόντων, προστά στὸν Ὅποιο πρέπει «πᾶσα σὰρξ βροτεία» νὰ στέκεται μὲ «σιγὴν βαθεῖαν» καὶ «μετὰ φόβου καὶ τρόμου».

Ἐπειδὴ ἀκριβῶς ὁ πιστὸς βιώνει τὸν Θεὸ ὡς τὴ σύνθεση τῶν πολωτικῶν αὐτῶν ἀντιθέσεων, μπορεῖ νὰ ἀγαπᾷ αὐτὸν καὶ σύγχρονα νὰ τὸν φοβῆται μὲ ὅλη τὴν καρδιά του, νὰ φοβῆται τὸ ὄνομά του καὶ σύγχρονα νὰ εὐφραίνεται μὲ αὐτὸ τὴν καρδιά του, νὰ «δουλεύῃ αὐτῷ ἐν φόβῳ» καὶ σύγχρονα νὰ «ἀγαλλιᾶται αὐτῷ ἐν τρόμῳ», νὰ προσπίπτῃ σ' Αὐτὸν «χαρᾷ καὶ φόβῳ», νὰ βλέπῃ Αὐτὸν ὡς Ἐκείνον, «ὃν φρίσσει καὶ τρέμει τὰ σύμπαντα» καὶ σύγχρονα ὡς τὸν «εὐσπλαγχνον, τὸν σώζοντα καὶ τὸν δυνάμενον συγχωρεῖν ἁμαρτίας»· νὰ ἔχῃ προστά του «συντετριμμένον Πνεῦμα» καὶ ἔλλειψη παρηγοριᾶς καὶ σύγχρονα πίστη στὸ ἔλεος καὶ στὴν εὐσπλαγχνία Του.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΕΙΣΑΙ ΕΥΤΥΧΗΣ ;

«Τὸ μὲν οὖν μακαριστὸν ἀληθῶς αὐτὸ τὸ θεῖόν ἐστιν». (Γρηγόρ. Νύσσης).

1. Ἡ ἔννοια τῆς εὐτυχίας.

Ὁ ὅρος εὐτυχία ἢ ὁ ταυτόσημος τούτου εὐδαιμονία οὐδαμοῦ ἀπαντᾷ ἐν τε τῇ Καινῇ καὶ Παλαιᾷ Διαθήκῃ. Εἶναι ἔννοιαι καθαρῶς ἑλληνικῆς προελεύσεως καὶ σηματολογίας, συνδεδεμέναι καὶ ἀπηχοῦσαι τὰς θρησκευτικὰς πεποιθήσεις καὶ δοξασίας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, αἱ ὁποῖαι ἔχουν τὰς ρίζας τῶν εἰς τὴν ἐν τῇ Μυθολογίᾳ ἐκφραζομένην Θεολογίαν τῶν προγόνων μας. Ἡ ἀνήσυχος διάνοια τοῦ Ἑλλήνος ἔδωκε μίαν λίαν εὐφάνταστον διέξοδον καὶ ἐρμηνείαν εἰς πᾶν ὅ,τι ἦτο δυσεξήγητον καὶ εἰς πᾶν ὅ,τι ἦτο ἐπέκεινα τῶν δυνάμεων τῆς καὶ τῆς δουλησεώς τῆς. Ἡ φιλοσοφικὴ σκέψις τοῦ θά κρούσῃ θραδύτερον καὶ τὰς πύλας τοῦ δυσθεωρήτου καὶ ἀπροσίτου, ὡς χρυσάλλις ἐλκομένη ὑπὸ τοῦ φωτός καὶ θά στήσῃ ἐν μέσῳ τῆς κατειδώλου πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, ὡς μᾶς πληροφρορεῖ ὁ θεῖος Ἀπόστολος τῶν ἔθνων, «καὶ δομὸν ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο, ἀγνώστῳ Θεῷ» (Πράξ. ιζ', 23). Ἀνῆλθε, λοιπόν, ἡ ἑλληνικὴ διάνοια, ὡς ἐν ἐσόπτρῳ καὶ ἐν αἰνίγματι θεωροῦσα τὸν ἕνα καὶ μόνον ἀληθῆ Θεόν, μέχρι καὶ τῆς ιδέας τῆς μιᾶς καὶ μόνης δυνάμεως, τοῦ ἀγνώστου Θεοῦ.

Ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ χώρου καὶ τῆς Ἑλληνικῆς σκέψεως ἔλκουν τὴν καταγωγὴν αἱ δίδυμοι ἔννοιαι τῆς εὐτυχίας καὶ εὐδαιμονίας. Καὶ μολοντί υἱοθετήθησαν ὑπὸ τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ κόσμου καὶ εὐρυτάτῃ χρῆσις τούτων γίνεται κατὰ τὰς ἀνταλλασσομένας ἐπὶ τῷ νέῳ ἔτει τοῦλάχιστον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς ἐορταίους καὶ γαμηλίους εἰσέτι εὐχάς, εἶναι ξένα καὶ ἄσχετοι πρὸς τὴν χριστιανικὴν ἀντίληψιν.

Ἡ τύχη ἢ ἡ εἰμαρμένη καθὼς καὶ ἡ Εὐδαιμονία εἶναι θεότητες τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ κόσμου, συνδεδεμέναι, ὡς εἴπομεν, καὶ ἀπότοκοι τῶν θρησκευτικῶν δοξασιῶν τῶν. Πράγματι, ἐὰν ἀνατρέξωμεν εἰς τὴν Μυθολογίαν μας, θά ἴδωμεν ὅτι ἡ Εὐδαιμονία ὡς προσωποποίησις τῆς εὐτυχίας, τῆς θείας δηλαδὴ εὐλογίας, ἐθεωρεῖτο ὁπαδὸς τῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ ἔρωτος, δρέπουσα καὶ φέρουσα καρπούς. Εἰς ἄλλας παραστάσεις εἰκονίζεται μετὰ τῆς ὑγείας καὶ Πανδαισίας, ὡς ἀλληγορικὴ ἀγαθοποιὸς συνοδὸς γαμη-

λίον ζεύγους. Ὑπὸ πνευματικὴν ἔννοιαν ἡ Εὐδαιμονία ἀπαντᾷ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Μακάρων καθημένη ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ, ὡς μήτηρ πασῶν τῶν ἀρετῶν. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην ἀπεικονίζουσιν καὶ διὰ μέσου αὐτῆς ἀνευρίσκομεν ὄντως μίαν ὑψηλοτέραν θεολογικὴν ἔκφρασιν.

Προφανῶς ἐξ αὐτῆς ὁρμώμενος ὁ Δημόκριτος εἰσάγει τὴν ἀποψιν ὅτι, πρὸς ἐπίτευξιν καὶ διατήρησιν τῆς εὐφροσύνου διαθέσεως καὶ καταστάσεως εἰς τὴν ὁποίαν μεταφέρεται ὁ εὐδαίμων, ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀσκηθῇ εἰς τὸ νὰ ἀντλή τὴν χαρὰν ἐξ ἑαυτοῦ, νὰ ἐπιφέρει μετρίασμόν ἐν τῇ ἡδονῇ, νὰ παραιτῆται τοῦ ἀνεκπληρώτου καὶ νὰ ἀγαπᾷ τὸ διαρκές καὶ τὸ θεῖον, τοῦτέστι τὰ ἀγαθὰ τῆς ψυχῆς.

Οἱ Νεοπλατωνικοὶ ἐξ ἄλλου ἀνακαλύπτουν τὴν ὀρθοτέραν ὁδὸν πρὸς τὴν εὐτυχίαν. Κατ' αὐτοὺς εὐδαιμονία εἶναι ὁ τέλειος δόλος, ἡ ἐν πνεύματι ζωὴ, ἡ πρὸς τὸ θεῖον ροπὴ τῆς ψυχῆς. Εἰς τὸν μυστικιστικὸν τοῦτον εὐδαιμονισμόν, ὁραδύτερον, ὁ ἱερός Αὐγουστίνος καὶ ὁ Θωμᾶς Ἀκινᾶτος θὰ ρίψουν τὸ φῶς τῆς χριστιανικῆς σκέψεως καὶ θὰ ὑποστηρίξουν ὅτι ὁ εὐδαιμονισμός, ὡς κατάστασις μακαριότητος, ἀπαιτεῖ ἰσχυρὰν διάθεσιν πρὸς τὰ ἐπέκεινα καὶ πῶθον πρὸς πλήρη κοινωνίαν τῆς ψυχῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ. Οὕτως ἡ εὐτυχία, ἡ ἄλλως εὐδαιμονία, ἐμφανίζεται ἐνώπιόν μας ὑπὸ διπλῇ, οὕτως εἰπεῖν, ὑπερκότῃ, ἐθνικῇ καὶ χριστιανικῇ.

2. Ἡ π λ ά ν η τ ῆ ς κ α τ ά κ ό σ μ ο ν εὐ τ υ χ ί α ς.

Ἡ κατ' ἄνθρωπον εὐτυχία ἐμφανίζεται πολύμορφος καὶ ἀντιφατικὴ. Πρόκειται περὶ μιᾶς καταστάσεως, τόσον ρευστῆς καὶ εὐμεταδόλου, τόσον ἀσταθοῦς καὶ παραδόξου, ὥστε νὰ καθίσταται ἀνέφικτος ἡ ἐνταξίς της εἰς ἓνα γενικὸν προσδιορισμόν. Εἶναι μία κατάστασις καθαρῶς προσωπικὴ, ἔχουσα ἄμεσον σχέσιν καὶ ἐπηρεαζομένη ἀπὸ τὰς πεποιθήσεις, τὰς ἀρχάς, τὰς ἐπιθυμίας, τὴν ἰδιοσυγκρασίαν, τὴν ψυχὴν, τὸν ἐσωτερικὸν ἐν γένει κόσμον τοῦ ἀτόμου, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ παράγοντας ἐξωτερικοῦς. Ἐνεκα τούτου ἀκριδῶς τῶν αἰτίων καὶ λόγων εἶναι καὶ εὐμεταδόλος. Συμβαίνει δηλαδὴ ἄλλος μὲν νὰ αἰσθάνεται εὐτυχῆς διὰ μίαν πράξιν ἐνάρετον καὶ ἐπαινετὴν καὶ νὰ ἐπιθυμῇ ὅπως ἀσκήσῃ διαρκῶς τοιαύτας πράξεις, ἄλλος δὲ νὰ εὐρίσκη τὴν εὐτυχίαν τοῦ εἰς μίαν κατακριτέαν ἢ καὶ ἐγκληματικὴν ἐνέργειαν. Εὐτυχεῖ ὁ μὲν, ὅταν ἐπιτυγχάνῃ μίαν ἡθικὴν ἀμοιβήν. Εὐτυχεῖ ὁ ἕτερος, ὅταν παρέχεται εἰς αὐτὸν

μία υλική ικανοποίησις. Αὐτὸς διότι διέφυγε θεδαίου κινδύνου· ὁ ἴδιος διότι ἐγένετο πρόξενος κινδύνου εἰς τὸν πλησίον του.

Εὐτυχέστερον ὅλων τῶν ἀνθρώπων ἐθεώρει τὸν ἑαυτόν του ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν Κροῖσος διὰ τοὺς μυθώδεις θησαυροὺς τοῦ Ἐντελῶς ἕμως διάφορον περὶ τοῦτου γνώμην εἶχεν ὁ σοφὸς Νομοθέτης Σόλων ὁ Ἀθηναῖος. Ὁ Σόλων ἐπίστευεν ὅτι τὴν εὐτυχίαν, δὲν τὴν ἐξασφαλίζουσιν τὰ υλικά ἀλλὰ τὰ πνευματικά ἀγαθὰ. Εὐτυχὴς ἦτο ὁ Νέρων, ὅταν ἐδόλεπε νὰ πυρπολῇται ἡ Ρώμη, τῇ ἐντολῇ του, διὰ νὰ ἐπιρρίψῃ τὸν ἐμπρησμόν εἰς τοὺς χριστιανοὺς καὶ νὰ κινήσῃ τὸν κατ' αὐτῶν ἄγριον διωγμόν. Ἐξ Ἰσου εὐτυχὴς ἠσθάνετο καὶ ὁ Ἡρώδης, ὅτε, κατὰ διαταγὴν του, ἀπεκεφαλίζοντο τὰ δρέφη, οἱ πρῶτοι μάρτυρες τοῦ χριστιανισμοῦ.

Τὰ περιστατικά ταῦτα εἶναι θεδαίως ὅλα ἐνδεικτικά καὶ δὲν δύνανται νὰ καλύψουν οὔτε κατ' ἑκτασιν οὔτε κατὰ θάθος ἀπάσας τὰς περιπτώσεις. Ἄλλως τε καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ παρόντος δὲν εἶναι πλήρης διάπτυξις καὶ εὐρυτέρα τοῦ θέματος ἐξέτασις.

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον πάντως προκύπτει ὡς συμπέρασμα ἐκ τῆς συνοπτικῆς ταύτης ἐπισκοπῆσεως καὶ δειγματολογικῆς, θὰ ἐλέγομεν, ἐρεῦνης τῆς κατὰ κόσμον εὐτυχίας, εἶναι ὅτι οὔτε περὶ μονίμου καταστάσεως πρόκειται οὔτε καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου ικανοποιεῖ κατὰ τρόπον ὥστε αὕτη νὰ μὴ ζητῇ τι περισσότερον πέρα ταύτης. Εἶναι μία παροδικὴ καὶ φευγαλέα ψυχικὴ εὐφορία, ὡσὰν ἐκείνη τὴν ὁποῖαν αἰσθάνεται ὁ ὑπὸ τοῦ πάθους τῆς οἰνοποσίας διχακατεχόμενος, τὸν ὁποῖον βλέπομεν δύσθυμον πρὸ τῆς εἰσόδου του εἰς τὸ ταδεργεῖον, διὰ νὰ ἐξέλθῃ μετ' οὐ πολὺ πλέων εἰς πελάγη εὐτυχίας καὶ διὰ νὰ ἐγερθῇ τὴν πρωτὰν ἐκ τῆς κλίνης του περισσότερον δύσθυμος.

Εἰς τὰς μεταπτώσεις αὐτὰς θὰ ὑπόκειται πᾶς ἄνθρωπος, ὅστις ἀναζητῇ τὴν εὐτυχίαν του ἐντὸς τοῦ υλικοῦ κόσμου ἢ εἰς πνευματικὰς ἐνασχολήσεις, αἱ ὁποῖαι δὲν φωτίζονται ὑπὸ τῆς ἀληθοῦς γνώσεως. Διότι ἡ εὐτυχία δὲν ἔχει υλικὴν τὴν δομὴν της. Εἶναι ἄυλος καὶ ἀσώματος ἰδέα τοῦ Ἀπολύτου. Μακρὰν ταύτης ὁ ἄνθρωπος θὰ ἐπαναλαμβάνῃ ἐν τῇ ἀναζητήσει τῆς εὐδαιμονίας του τὸν ἄχαρον ρόλον τοῦ Σισύφου καὶ τοῦ Ταντάλου. Τὸ «εὖ ζῆν» δὲν εἶναι ταυτόσημον τοῦ «ἀνέτως καὶ ἀπαθῶς ζῆν». Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος ὀφίσταται ἐπ' αὐτοῦ μίαν ἡθελημένην σύγχυσιν καὶ ἀσφαλῶς ἐν τῇ προσπαθείᾳ του νὰ οἰκοδομήσῃ μίαν εὐτυχίαν ἐπὶ τοιαύτης βάσεως, κτίζει ἐπὶ τῆς ἄμμου. Ἀγνοεῖ τὸν θεμέλιον λίθον τῆς εὐτυχίας. Δημιουργεῖ ἰδανικά μὲ δάσιν ὄχι τὰς αἰωνίους πνευμα-

τικᾶς καὶ ἠθικᾶς ἀξίας, ἀλλὰ τὰς ὑλικὰς, αἱ ὁποῖαι δημιουργοῦν εἰς αὐτὸν τὴν ψευδαίσθησιν τῆς εὐτυχίας. Πλανᾶται ἢ αὐταπατάται; Εἴτε τὸ ἓν εἴτε τὸ ἄλλο συμβαίνει, εἰς τὸ ἴδιο ἀποτέλεσμα ὁδηγεῖ. Ἐνθ' ἡ εὐτυχία εὐρίσκεται μέσα του, τὴν ἀναζητεῖ εἰς τὸν ἔξω χῶρον, διότι ἡ νοσηρὰ φαντασία του ἔχει τὴν ὁλῆπει ἐν μεγεθυσει. Ἐγκαταλείπει τὸ πρᾶγματι ὄν, διὰ νὰ συλλάβῃ τὸ μὴ ὄν. Μᾶς ἐνθυμίζει ἀκριδῶς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔπαθεν ὁ Κύων τοῦ Αἰσωπείου μύθου. Ἐκράτει, ὡς γνωστόν, ἐκεῖνος ὁ κύων τεμάχιον κρέατος εἰς τὸ στόμα του καθὼς διήρχετο κυλινδρῶν ἓνα ποταμὸν διὰ νὰ περαιωθῇ εἰς τὴν ἑναντι ὄχθην. Εἰς μίαν στιγμὴν ὅμως παρετήρησεν ὅτι ἓνα πολὺ μεγαλύτερον τεμάχιον κρέατος ἐφαίνετο αἰωρουμένον ἐντὸς τῶν ὕδατων καὶ εἰς ἐλαχίστην μόλις ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ στόματός του. Ἦτο τὸ εἶδωλον τοῦ πραγματικοῦ. Τότε, χωρὶς χρονοτριβὴν καὶ διὰ νὰ μὴ χάσῃ τὴν εὐκαιρίαν, ἀφῆκεν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον κατεῖχε καὶ ἔσπευσε νὰ δράξῃ τὸ εἰκονιζόμενον. Ἀλλὰ μαζὶ μὲ τὸ ἐγκαταλείφθην πραγματικὸν ἐξηφανίσθη καὶ τὸ εἶδωλόν του. Αὕτῃ εἶναι ἡ ἀντιμιθία τῆς πλάνης ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἀναζητοῦν εἰς τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου τούτου τὴν εὐτυχίαν των.

3. Δύναται νὰ εὕρῃς τὴν ἀληθεῖς εὐτυχίαν.

Δὲν ὑπάρχει, λοιπόν, ἀληθὴς καὶ μόνιμος εὐτυχία ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ; Ὑπάρχει, ἀγαπητέ ἀναγνώστα μου. Τὴν ἐκράτεις καὶ σύ, ἀλλὰ τὴν ἄφησες διὰ νὰ εὕρῃς κάτι καλύτερον. Ἐπλανήθης ὡς ὁ κύων τοῦ Αἰσωποῦ. Ἐξέλαθες ὡς εὐτυχίαν τὴν ἱκανοποιήσιν τῶν ἐνστίκτων καὶ παρορμήσεων τῆς σαρκός. Ἀλλὰ αὐτὸ δὲν εἶναι εὐτυχία. Εἶναι αἰσθησιασμός. Εἶναι ἀπόλαυσις πρόσκαιρος. Εἶναι ἡδονὴ ὁδηγοῦσα εἰς δδύνην. Διότι, ἐφ' ὅσον κορεσθῇ ἡ πρὸς στιγμὴν γεννηθεῖσα ἐπιθυμία μας, παύει νὰ ὑφίσταται καὶ ἡ ἐκ τῆς ἱκανοποιήσεως τῆς ψυχικῆς εὐφορίας, ἡ ὁποία μᾶς δίδει τὴν γεῦσιν μιᾶς ἀπατηλῆς εὐτυχίας. Εὐτυχία εἶναι τὸ γέρας καὶ ἡ μόνιμος κατάστασις τῆς ψυχικῆς καὶ πνευματικῆς ἀγαλλιάσεως τῶν εὐσεδῶν ψυχῶν, αἱ ὁποῖαι ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ ἐπεπόθησαν, ἀνεζήτησαν καὶ εὔρον τὰ σκηνώματα τοῦ Κυρίου καὶ διαμένουν ἐν αὐτοῖς μέτοχοι τῆς θείας μακαριότητος. Εἶναι ὁ ἀπολεσθεὶς παράδεισος μὲ τὸ ἀρχέγονον κάλλος τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως. Αὐτὴν τὴν παραδεισίαν κατάστασιν θὰ νοσταλγῇ πάντοτε ὁ ἄνθρωπος καὶ εἰς αὐτὴν θὰ εὕρῃ τὴν ἀληθεῖς εὐτυχίαν ἢ ψυχὴν του. Καὶ πρὸς αὐτὴν μία καὶ μόνη ὁδὸς ὁδηγεῖ. Ἡ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ζωή.

Εἶναι χαρακτηριστικὰ τὰ ὅσα, ὡς θαυματοχαστος θεολόγος. γράφει σχετικῶς ἀπευθυνόμενος πρὸς πάντα ἄνθρωπον, ὁ Blassius Pascal (1623-1662), ὁ ἐπονομασθεὶς «ὁ ἅγιος τῆς ἐπιστήμης»· «Μάταια, ὦ ἄνθρωποι, ζητεῖτε εἰς τὸν ἑαυτὸν σας τὸ φάρμακον τῆς δυστυχίας σας. Ὅλα τὰ φῶτα σας δὲν φθάνουν παρὰ διὰ τὰ σὰς καταστήσουν γνωστὸν ὅτι δὲν θὰ κατορθώσετε νὰ εὗρητε εἰς τὸν ἑαυτὸν σας τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ ἀγαθόν. Οἱ φιλόσοφοι σὰς τὸ ὑπεσχέθησαν, ἀλλὰ δὲν ἠμπόρεσαν νὰ τὸ κάμουν. Τὸ ἀγαθὸν δὲν εὗρίσκεται παρὰ μόνον εἰς τὸν Θεόν καὶ ἡ ὑπερτάτη εὐδαιμονία συνίσταται εἰς τὸ νὰ γνωρίσετε τὸν Θεόν, νὰ ἐνωθῆτε μαζί του αἰωνίως»¹. Ἀλλὰ καὶ μία ἄλλη μαθηματικὴ φυσιογνωμία, ἥτις ἐδέσποσε τῆς Εὐρώπης κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα ὁ Λεονάρδος Ὀυλνερ (1707-1783) γράφει ἐπιγραμματικῶς τὰ ἑξῆς· «Ἡ διάνοια δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ εἶναι εἰς εὐτυχεστέραν κατάστασιν παρὰ ἐὰν κάμνῃ συνεχεῖς προόδους εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἔργων του καὶ ἡ θέλησις δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ εὗρεθῇ εἰς εὐτυχεστέραν διάθεσιν παρὰ ὅταν φθάσῃ εἰς ἀπεριόριστον ὑποταγὴν εἰς τὸ θεῖον θέλημα. Ὅλη μας ἡ εὐτυχία καταλήγῃ· εἰς τὸν Θεόν· ἡ παραδείσις τοῦ Νόμου τοῦ ἀναγκαστικῶς θὰ μᾶς σπρώξῃ εἰς τὸ κακόν»².

Δὲν ἐχρησιμοποίησαμεν μέχρι τοῦδε περικοπὰς ἐκ τῶν ἁγίων Γραφῶν, οὔτε ἐκ τῆς πλουσίας Πατερικῆς ἀνθολογίας πρὸς ἐπίρρωσιν τῶν ἀπόψεών μας. Τοῦτο ἐγένετο σκοπίμως. Ἠρκέσθημεν εἰς τὰ ὅσα φωτεῖναι διάνοιαι μακρὰν τῆς διακονίας καὶ τοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας κείμεναι, ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ προσκείμεναι, ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἀνέφερον. Κατ' ἀντίστροφον λόγον μὲ τὰ ὅσα περὶ τῆς δυνάμεως τοῦ κηρύγματός του γράφει ὁ θεῖος Παῦλος πρὸς τοὺς Κορινθίους, δὲν ἠθέλησα νὰ χρησιμοποιήσω «σοφίαν Θεοῦ ἐν μυστηρίῳ ἀποκεκρυμμένην» (Α' Κορ. 6', 7), ἀντιτάσσων εἰς τὴν ἀνθρωπίνην λογικὴν λόγους ἐκ τῆς «ἀνθρωπίνης σοφίας» ἐπὶ τῇ ἐλπίδι· ὅτι θὰ πείσω τινὰς ἐκ τῶν πολλῶν ἐκείνων ἀδελφῶν, οἱ ὅποιοι ἀναζητοῦν τὴν εὐτυχίαν των μακρὰν τοῦ οἴκου τοῦ Πατρὸς ἡμῶν τοῦ ἐν τοῖς Οὐρανοῖς, εἰς τὴν ξένην, ὡς ἔπραξεν καὶ ὁ Ἀσωτός υἱὸς τοῦ Εὐαγγελίου μας.

Ἀλλὰ εἴμεθα καὶ ἡμεῖς ἄσωτοι υἱοί; Ἐλάβομεν καὶ ἡμεῖς τὸ εἰς ἡμᾶς ἀνήκον μέρος τῆς πατρικῆς οὐσίας καὶ ἀνεχωρήσαμεν

1. Οἱ Θεμελιωταὶ τῶν Ἐπιστημῶν, σελ. 30-31.

2. Οἱ Θεμελιωταὶ τῶν Ἐπιστημῶν, σελ. 60-61.

μακράν εἰς τὴν ξένην, ἀναζητοῦντες τὴν εὐτυχίαν εἰς τὰς ἀπολαύσεις, τὰς τέρψεις καὶ τὴν ἀπάτην τοῦ κόσμου τούτου; Δυστυχῶς, ναί. Διότι καὶ τὴν ἀναλογοῦσαν εἰς ἡμᾶς μερίδα εἰς πνευματικᾶς καὶ υἱικᾶς δωρεᾶς ἐλάδομεν καὶ τὴν πατρικὴν οἰκίαν ἐγκατελείψαμεν καὶ εἰς τὴν ξένην χώραν ἀνεζητήσαμεν τὴν εὐτυχίαν ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ. Καὶ ἐκεῖ, δουλωθέντες τῇ ἁμαρτίᾳ, τὴν οὐσίαν τοῦ Πατρὸς ἐν ἁσωτίᾳ κατεσπαταλήσαμεν, τὴν εὐωχίαν καὶ τὴν κραιπάλην καὶ πᾶσαν ἀκαθαρσίαν ὡς εὐτυχίαν διώκοντες. Τοιαῦτα ἀκάθαρτα ὄντα μὲ ἀκαθάρτους χοίρους ἔδει νὰ συναγελάζωνται καὶ τὴν νομὴν τῶν χοίρων νὰ διαμοιράζωνται ὡς ὅμοιοι μεταξὺ ὁμοίων.

Ἄλλ' ὅμως, μὴ παραπικραίνου καὶ μὴ ἀπέλπιζε σεαυτὸν, ἄνθρωπέ μου. Ἡ ὁδὸς τῆς ἐπιστροφῆς, ἡ ὁδηγοῦσα πρὸς τὴν ἀπολεσθεῖσαν εὐτυχίαν σου, πρὸς τὸν Οἶκον τοῦ Πατρὸς σου, εἶναι πάντοτε ἀνοικτή. Ὁ Οὐράνιος Πατὴρ ἡμῶν, ὅσονδῆποτε καὶ ἂν τὸν κατέθλιψεν ἡ ἀποστασία μας, μᾶς περιμένει. Θὰ μᾶς ὑποδεχθῇ πρῶτος αὐτὸς μὲ χαρὰν μεγάλην, θὰ μᾶς ἐναγκαλισθῇ ἔστω καὶ ἂν φορῶμεν ῥάκη. Θὰ μᾶς δώσῃ τὴν στολὴν τὴν καλὴν, τὴν παλαιάν καὶ θὰ θυσιάσῃ δι' ἡμᾶς τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν. Ἀρκεῖ νὰ ἀναγνῶμεν καὶ νὰ εὐρωμεν τὴν δύναμιν νὰ λάβωμεν τὴν ἀπόφασιν τοῦ Ἀσώτου υἱοῦ. Τὴν ἀπόφασιν τῆς ἐπιστροφῆς. Τότε ἂς ἀναζητήσωμεν τὸ ἰδανικὸν τῆς ἀληθοῦς εὐτυχίας εἰς τοὺς μακαρισμοὺς τοῦ Κυρίου (Ματθ ε', 3-11). Ἐκεῖ θὰ τὸ εὐρωμεν. Ἐκεῖ θὰ κορέσωμεν τὴν πείναν καὶ τὴν δίψαν μας. Τότε θὰ γνωρίσωμεν τὴν ἀληθῆ εὐτυχίαν, τὴν μακαριότητα. Εἶναι δὲ ἡ μακαριότης, κατὰ τὸν Γρηγόριον Νύσσης, «ἡ ἀκήρατος ἐκείνη ζωὴ, τὸ ἄρρητόν τε καὶ ἀκατανόητον ἀγαθόν, τὸ ἀνέκφραστον κάλλος, ἡ αὐτοχάρις καὶ σοφία καὶ δύναμις· τὸ ἀληθινὸν φῶς· ἡ πηγὴ πάσης ἀγαθότητος· ἡ ὑπερκειμένη τοῦ παντὸς ἐξουσία· τὸ μόνον ἐράσιμον, τὸ αἰεὶ ὡσαύτως ἔχον, τὸ διηνεκὲς ἀγαλλίαμα, ἡ αἰδὶς εὐφροσύνη, περὶ ἧς πάντα τις ἂ δύναται λέγων, λέγει τῶν κατ' ἀξίαν οὐδέν».

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον:
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».
Ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι (140).

Ποιμαντικά Θέματα

Ο Ρ Α Μ Α Μ Ε Γ Α

Τὸ ἔργον τοῦ ποιμένος, τὸ ὁποῖον ἀποδλέπει εἰς τὴν ἡθικὴν καὶ πνευματικὴν τελείωσιν τοῦ ἀνθρώπου, ἀποκτᾷ εἰς τὰς ἡμέρας μας ὅλως ἰδιόζουσαν σημασίαν, λόγῳ καὶ τῆς ἐκτεταμένης φθορᾶς καὶ καταπτώσεως τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος.

Βεδαίως κάθε ἐποχὴ ἔχει τὰς ἀρνητικὰς τῆς ὀφειδὸς καὶ εἰς κάθε ἐποχὴν διαπιστοῦται ὁ δραστικὸς ρόλος τῆς ἁμαρτίας, ἡ ὁποία ἄγει, πολλάκις, τὸν ἀνθρώπον εἰς ἀθεράπευτον κατάστασιν ἡθικῆς καὶ πνευματικῆς κρίσεως. Καὶ ἴσως δὲν εἶναι εὐκόλῳ πρᾶγμα νὰ ἀποφανθῇ κανεὶς εἰς ποίαν ἐποχὴν οἱ ἄνθρωποι ἦσαν καλύτεροι ἢ χειρότεροι. Εἶναι ὅμως δυνατόν νὰ συμφωνήσῃ μὲ τὴν παρατήρησιν, καθ' ἣν συνήθως εἶναι δυσεύρετος ἡ συνύπαρξις τῆς ἀγνότητος καὶ τῆς ταπεινοφροσύνης εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον. Πολλοὶ ἄνθρωποι εἶναι ἢ ἀγωνίζονται νὰ εἶναι ἀγνοὶ ἀλλὰ δὲν εἶναι ταπεινόφρονες εἰς ἀνάλογον βαθμόν. Πολλοὶ ἄλλοι ἄνθρωποι ἐνδέχεται νὰ εἶναι ταπεινόφρονες ἀλλὰ ὕστερον εἰς ἀγνότητα, ὑπὸ τὴν στενὴν ἢ εὐρείαν ἔννοιαν τῆς λέξεως. Μάλιστα πολλάκις αἱ καταστάσεις τῆς ἀγνότητος καὶ τῆς ταπεινοφροσύνης θεωροῦνται τόσο ἀυτονοήτως «ἀντιφατικαί» ὥστε εἰς τὸν «ἀγνόν» ἄνθρωπον νὰ δικαιολογῇται ὠρισμένος βαθμὸς ἐγωϊσμοῦ καὶ ὑπερηφανείας. Ἐξ ἄλλου, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον σκέψεως, ὁ ταπεινόφρων ἄνθρωπος «εὐλόγως» φέγεται δι' ἀδυναμίας, αἱ ὁποῖαι οὕτως ἢ ἄλλως σχετίζονται μὲ τὴν ἀγνότητα ἐν στενῇ ἢ εὐρείᾳ ἔννοιά.

Ἴσως ἔνεκα τῆς σπανίας συνυπάρξεως εἰς τὸν αὐτὸν βαθμόν τελειότητος ἀγνότητος καὶ ταπεινοφροσύνης, λέγεται εἰς τὸν Βίον τοῦ Ὁσίου Παχωμίου τὸ ἐντυπωσιακὸν λόγιον: «Ἀνθρώπον ἐκ ἰδῆς ἀγνόν καὶ ταπεινόφρονα, ὄραμα μέγα ἐστίν. Ὁράματος γὰρ τιοῦτου τί μεῖζόν ἐστιν, τὸν ὁράτον Θεὸν ἐν ὁρατῷ ἀνθρώπῳ

ναφ αὐτοῦ ἰδεῖν»¹. Ὁ ἄγνός καὶ ταπεινόφρων ἄνθρωπος χαρακτηρίζεται ὡς «δραμα μέγα», διότι εἰς τὸ δράμα τοῦτο βλέπει κανεὶς τὸν ἀόρατον Θεόν!

Εἰς τὴν ἐποχὴν μας φαίνεται ὅτι τοιαῦτα δράματα σπανίζουν εἰς μεγάλην ἔκτασιν καὶ τὸ γεγονὸς τοῦτο προσδιορίζει ἀναλόγως τὸ ἔργον τοῦ ποιμένου. Οὗτος καλεῖται νὰ καταστήσῃ τὸν ἀόρατον Θεὸν ὁρατὸν εἰς τὸ μέγα δράμα τοῦ ἀγνοῦ καὶ ταπεινόφρονος ἀνθρώπου. Ἀλλὰ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ «δραματισθῇ» ὁ ποιμὴν ἐν τοιοῦτον ἔργον, ἐὰν ὁ ἴδιος δὲν ἔχῃ ἀποδοῇ «δράμα μέγα»; Ἐὰν εἰς τὸ πρόσωπον καὶ γενικῶς εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ποιμένου δὲν ἀντανακλάται ἡ χάρις τοῦ προσώπου τοῦ Θεοῦ, δὲν εἶναι δυνατόν οἱ ἄνθρωποι νὰ ἀκολουθήσουν τὰς συμβουλὰς καὶ τὰς προτροπὰς τοῦ διὰ μίαν ζωὴν ἀγνότητος καὶ ταπεινοφροσύνης.

Ὅπωςδήποτε ἡ προβολὴ τῆς ἀγνότητος καὶ τῆς ταπεινοφροσύνης, ὡς βασικῶν θεμελίων τῆς πνευματικῆς ζωῆς, προσανατολίζουν τὸν καλοπροαίρετον ποιμένα πρὸς τὸν κεντρικὸν στόχον τῆς διακονίας του. Ἐφ' ὅσον οὗτος ἀγωνίζεται διὰ νὰ προσδεύῃ εἰς τὴν ἀγνότητα καὶ τὴν ταπεινοφροσύνην, καθοδηγεῖ, καὶ μόνον διὰ τοῦ γεγονότος τοῦτου, τοὺς ποιμαινομένους ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν γνησίαν πνευματικὴν ζωὴν. Προσπαθῶν νὰ γίνῃ ὁ ἴδιος «ἐν ἀφελότητι καρδίας» δράμα μέγα, καθιστᾷ ἱκανοὺς καὶ τοὺς εἰς αὐτὸν ἐμπεπιστευμένους πιστοὺς νὰ ἐπιτύχουν τὸν αὐτὸν στόχον. Οὕτω μόνον ὁ ἀόρατος Θεὸς καθοράται «τηλαυγῶς» εἰς τὸ πρόσωπον καὶ τὴν ζωὴν τοῦ ποιμένου καὶ τοῦ ποιμαινομένου. «Ὁράματος γὰρ τοιοῦτου τί μεῖζόν ἐστιν...!».

I. K.

1. ΒΕΠΕΣ, τόμ. 40, σελ. 147.

ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ

Η «ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ» ΤΡΑΠΕΖΑ

ΤΟΥ ΜΠΡΟΥΚΛΙΝ*

Τί ἐννοεῖ μὲ τὴ λέξι «Δοῦλος» ἡ χιλιαστική ἡγεσία; Εἶναι φανερό πῶς ἐδῶ ἐννοεῖται ἡ χιλιαστική ἡγεσία. Ἡ «Μετοχική Ἑταιρία Σκοπιά τῆς Πενσυλθανίας», ποῦ ἰσχυρίζεται χωρὶς ντροπὴ πῶς εἶναι: «ὁ μοναδικὸς ἀγωγὸς τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴ ροὴ τῆς διδλκῆς ἀληθείας στοὺς ἀνθρώπους ἐπάνω στὴ γῆ» (Σκοπιά 1960, σελὶς 471). Μόνο αὕτὴ ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ «ἐτοιμάσῃ τὴν πνευματικὴ τροφή», νὰ «στρώσῃ τὴν πνευματικὴ τράπεζα», γιὰτὶ αὕτὴ «εἶναι: ὁ διαχειριστὴς τοῦ Ἰεχωδᾶ»!

Καὶ οἱ «ὄχλοι» τῶν χιλιαστῶν; Αὐτοὶ πρέπει νὰ σπεύσουν νὰ λάβουν μέρος στὸ «ἐξαίσιον γεῦμα», ἂν θέλουν βέβαια νὰ τραφοῦν «πνευματικά», νὰ μὴ ὀδηγηθοῦν στὸ «θάνατο». Ὁχι! μόνο αὐτό, οἱ χιλιαστικοὶ «ὄχλοι» πρέπει νὰ πιστέψουν πῶς ἡ «τροφή» αὕτὴ εἶναι: ἡ μόνη δυνατότης γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων ἐπάνω στὴ γῆ. Γι' αὐτὸ καὶ τρέχουν παντοῦ καὶ καλοῦν ὅλους στὴν «τράπεζα τοῦ Μπροῦκλιν».

Ὑπάρχουν σήμερα πράγματι ἀνθρωποι, ποῦ σπεύδουν νὰ δεχθοῦν οἰτιδήποτε γιὰ πνευματικὴ τροφή, ἀρκεῖ νὰ τοὺς τὸ προσφέρῃ ἡ «ἡγεσία»; Ναί, ὑπάρχουν. Στὴ Γουϊάνα, χίλιοι περίπου ἀνθρωποι ἔσπευσαν νὰ πάρουν τὴ μερίδα τους» ἀπὸ τὸ «καζάνι τοῦ Τζιμ Τζόουνς», ἐπειδὴ πίστεψαν πῶς ἐκεῖνος ἦταν ὁ μόνος «ἀγωγὸς τοῦ Θεοῦ» γιὰ τὴ «ροὴ τῆς ἀληθείας τοῦ στοὺς ἀνθρώπους ἐπάνω στὴ γῆ». Ἡ διαταγὴ τοῦ λογίστηκε σὰ διαταγὴ τοῦ Θεοῦ, ἔτσι καὶ ἐὰν τοὺς ζήτησε νὰ αὐτοκτονήσουν γιὰ χάρι τοῦ!

Οἱ χιλιαστὲς δὲν ἔκαναν βέβαια κάτι τέτοιο. Δὲν πῆραν στὸν ὀργανισμό τοὺς δηλητηριασμένη τροφή. Ὅμως στὸν πνευματικὸ τομέα συνέδῃ αὐτὸ πολλές φορές. Ἡ ὀργάνωσί τοὺς «ἐτοίμασε» πολλές φορές «τὴν τροφή γιὰ τὴν πνευματικὴ τράπεζα» τῶν χιλιαστῶν «ὄχλων» καὶ παρέθεσε σ' αὐτὴν διάφορες διδασκαλίες, τίς

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 379 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13-14 τεύχους.

ἑποῖτες ἀργότερα χαρακτηρίσε διὰβολικῆς. Μὲ αὐτὲς τῆς διὰβολικῆς διδασκαλίαις «ἐτρέφοντο» οἱ χιλιαστῆς ἐπὶ ὁλόκληρες δεκαετηρίδες! Ὅχι μόνον αὐτό, ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ γυρίζουν τὰ σπύτια τῶν ἀνθρώπων, γιὰ νὰ προσφέρουν σ' αὐτοὺς ὅλα αὐτὰ τὰ διὰβολικὰ πράγματα γιὰ «τροφή ἀπὸ τὴν πνευματικὴν τράπεζα τοῦ Θεοῦ»!

Ἐπὶ 50 χρόνια π.χ. κήρυτταν στίς πόρτες μας τὸ σιωνισμό γιὰ «θεϊκὴ διδασκαλία». Ἐλεγαν πὼς τὸ ἑβραϊκὸ ἔθνος θὰ κυδερνήσῃ ὁλόκληρον τὸν κόσμον μὲ ἔδρα τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ δὲν παρλείπαι νὰ ὑπογραμμίσουν σὰ «θεϊκὰ σημάδια» τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς Παλαιστίνης ἀπὸ τὸ σύγχρονον ἰσραηλιτικὸν κράτος.

—Ἐγινε ἡ δευτέρα παρουσία στὸ 1874, ἔλεγαν, ἡ «Βασιλεία» ἱδρῦθηκε τὸ 1878, τὸ 1914 θὰ λήξουν οἱ «καιροὶ τῶν ἐθνῶν», ἡ ἐγκαθίδρυσις τῆς «Βασιλείας στὴ γῆ» ἔφθασε, δὲ βλέπετε τὴν κίνησιν τῶν σιωνιστῶν, τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς Παλαιστίνης; Εἶναι τὰ σημεῖα τοῦ Θεοῦ!

Ὅταν πέρασε τὸ 1914, χωρὶς νὰ γίνῃ τίποτα ἀπὸ ὅσα εἶχαν διακηρυχθῇ, ὁ χιλιασμὸς τοῦ Ρῶσσελ πέρασε κρίσι. Ὁ διάδοχός του, Ρόδερφορντ, διακήρυξε πὼς ἡ Βασιλεία «ἱδρῦθηκε» στοὺς «οὐρανούς» καὶ πὼς ἀντιπροσωπεύεται στὴ γῆ ἀπὸ τὴν χιλιαστικὴ «Ἐταιρεία», τὸ λεγόμενον «Δοῦλο». Ὅμως τὸ σιωνιστικὸν κήρυγμα συνεχίστηκε μέχρι τὸ 1932, δηλαδή ἐπὶ πενήντα περίπου χρόνια (ἀπὸ τὸ 1877 μέχρι τὸ 1932).

Σύμφωνα μὲ τὴν τωρινὴν διδασκαλίαν τοῦ Μπροῦκλιν ὁ Σιωνισμὸς εἶναι διὰβολικὸν κίνημα, ὁ Διάβολος, λένε, ὠδήγησε τοὺς ἑβραίους στὴν Παλαιστίνην. Ὡστε λοιπόν, ἐπὶ πενήντα χρόνια δὲν ὑπῆρχε «πνευματικὴ τροφή» στὴν «τράπεζα τοῦ Ἰεχωῶδ»; Πράγματι, ἀξίζει νὰ μελετήσουμε μὲ προσοχὴ αὐτὸ τὸ θέμα μὲ δάσιν καὶ ἄλλα παραδείγματα, πού ἀναφέρουμε στὸ διδλίο πού μνημονεύθηκε πρὸ πάντων.

Πρὶν κλείσουμε τὸ ἄρθρον αὐτό, ἅς κάνουμε μιὰ τελικὴ σύγκρισιν μὲ τὴν Γουῆννα: Ἄν προσφέρουμε σὲ κάποιον ἓνα ποτήρι μὲ χυμὸ ἀπὸ φρούτα, ἀνακατεμένο μὲ φρικτὸ δηλητήριον, δὲν τὸν σκοτώνουμε σωματικῶς; Δὲν ὑπάρχει ἀμφισβολία, εἴμαστε ἐγκληματίες! Ἄν ὅμως τὸν ἀναγκάσουμε νὰ λάβῃ «τροφή», ἐπειδὴ τὸν «πείσαμε» πὼς προέρχεται «ἀπὸ τὴν πνευματικὴν τράπεζαν τοῦ Θεοῦ», ἐνῶ στὴν πραγματικότητά προέρχεται ἀπὸ τὸ Διάβολον, εἰ-

ναι, δηλαδή, πνευματικό δηλητήριο, δὲν τὸν δολοφονοῦμε πνευματικά;

Ἀλλὰ ἡ χιλιαστικὴ «Ἐταιρία» κάνει κάτι ἀκόμη πρὸ φοβερό: Δὲν «δολοφονεῖ» ἀπλῶς τοὺς ὁπαδοὺς της, ἀλλὰ κάνει καὶ τοὺς ἰδίους πνευματικοὺς «δολοφόνους», ἀφοῦ τοὺς ὑποχρεώνει νὰ πηγαίνουν στὰ σπίτια τῶν ἀνθρώπων, νὰ μοιράζουσιν δηλητηριασμένη, διαβολικὴ «πνευματικὴ τροφή», χωρὶς νὰ τοὺς ἐπιτρέπη ἐλεύθερη, προσωπικὴ ἀποφῆ γιὰ τὴν καταλληλότητα τῆς «τροφῆς». Δὲν εἶναι, λέγει, «διαρισμένοι» οἱ χιλιαστές «ὡς ἄτομα» νὰ ἐτοιμάζουσιν «τὴν τροφήν γιὰ τὴν πνευματικὴν τράπεζα». Τὸ ἔργο αὐτὸ τὸ ἔχει ἀναλάβει μόνο ὁ «Δούλος», ἡ Μετοχικὴ Ἐταιρία Σκοπιά, ὁ «μόνος συλλογικὸς ἀγωγὸς γιὰ τὴν ῥοή τῆς διδολικῆς ἀληθείας στοὺς ἀνθρώπους ἐπάνω στὴ γῆ»!

Ἡ χιλιαστικὴ ἡγεσία ἐτοιμάζεται νὰ γιορτάσῃ πανηγυρικὰ τὰ 100 χρόνια τοῦ περιοδικοῦ «Σκοπιά». Σκέφθηκε ἄραγε πῶς μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ «κατοχυρώνει» καὶ ὅλες ἐκεῖνες τίς ἄλλοτε «θεϊκές» διδασκαλίαι, τίς ὁποῖες σήμερα παραδέχεται σὰ διαβολικὰς; Ἡ μήπως σκέπτεται νὰ ἀναγνωρίσῃ ἐπίσημα πῶς τὸ περιοδικὸ αὐτό, στὸ διάστημα τῶν δέκα δεκαετηρίδων τῆς ζωῆς του, δημοσιεύθηκαν συχνὰ διαβολικὰς πλάναις; Ἀλλὰ στήν περίπτωσιν αὐτῇ, τῇ θέσιν τῶν πανηγυρισμῶν καὶ τῆς καυχησιολογίας δὲ θάταν καλλίτερα νὰ τὴν καταλάβῃ ἡ μετάνοια καὶ ἡ συντριβὴ; Ἄν τελικὰ ἡ «Ἐταιρία» «γιορτάσῃ» μὲ τὴν συνηθισμένη της ἔπαρσιν τὸ «γεγονός», δὲν θὰ παραλείψουμε νὰ σχολιάσουμε καὶ μεῖς τὸ πρᾶγμα, νὰ φέρουμε ξανά στὴν ἐπικαιρότητα ὅλα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἡ χιλιαστικὴ ἡγεσία θὰ ἤθελε τόσο πολὺ νὰ λησμονηθοῦν τελείως...

Πρεσβ. ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Οἱ συνδρομηταὶ τῶν Περιοδικῶν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» καὶ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ» παρακαλοῦνται, ὅπως πᾶσαν ἀλλαγὴν διευθύνσεώς των γνωστοποιοῦν ἀμέσως εἰς τὰ Γραφεῖα τῶν ὡς εἴρηται Περιοδικῶν, Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι Τ. 140, δι' ἐπιστολῆς των, σημειουμένης ἀπαραιτήτως τῆς παλαιᾶς διευθύνσεως, ἵνα καταστῇ δυνατὴ ἡ κανονικὴ ἀποστολὴ τῶν φύλλων.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ (ΚΑΙΣΑΡΙΟΣ) ΔΑΠΟΝΤΕΣ

*Ἀνοίξω τὸ στόμα μου καὶ διηγήσομαι πάμπολλα
ἐξαιρέτα πράγματα· δεῦτε ἀκούσατε, δεῦτε ἄρχοντες
δεῦτε πραγματευτάδες, δεῦτε οἱ πλούσιοι, δεῦτε
καὶ πένητες».*

*Ἐκρᾶσι σκοπελίτικο, κουμανταριὰ ἢ κυπριώτικη, μοσχάτο
σαιμώτικο καὶ μερικά τῆς Φραγκιάς, Δάτσκας βοῦτικες δὲ
καὶ Βλαχομπογδανίας, ροσόλια κορριάτικα, ἐκλεκτὰ
πράγματα».*

Ὁ ποιητὴς αὐτοῦ τοῦ εὐτράπελου «Κανόνος περιεκτικοῦ πολλῶν ἐξαιρέτων πραγμάτων, τῶν εἰς πόλεις καὶ νήσους καὶ ἔθνη καὶ ζῶα ἐγνωσμένων», ἔζησε στὸ ΙΗ' αἰῶνα. Ἀνθρώπος πεισματάρης καὶ φιλομαθής. Πνεῦμα ἀνήσυχο καὶ φωτεινὸ στὴ ζωὴ του ἄργησε νὰ βρεῖ ἡσυχία. Ἀπ' τὴν μιὰ ἡ ἄτυχη συγκυρία τῶν πραγμάτων, ἀπ' τὴν ἄλλη ὁ ἑαυτὸς του, τὸν ἔριχνε πότε στὴν μιὰ καὶ πότε στὴν ἄλλη κακοτυχία. Γιὰ ὅ,τι στὸ τέλος κατάφερε, ἀγωνίστηκε καὶ πόνεσε πολὺ.

Γεννήθηκε τὸ 1714 στὴ Σκόπελο, μὰ ὁ πατέρας του Στέφανος Δαπόντες καταγόταν ἀπ' τὴν Ἀνδρο. Γόνος πλούσιας καὶ ἀρχοντικῆς οἰκογένειας, ἐγκαταστάθηκε στὴ Σκόπελο γιὰ νὰ γλιτώσει ἀπ' τὸ κυνηγητὸ τοῦ πανίσχυρου ἀδελφοῦ του Αὐγουστίνου. Ἐκεῖ παντρεύτηκε κι ἀπόκτησε μεγάλη οἰκογένεια καὶ πολὺ σεβασμό. Δάσκαλος ὁ ἴδιος ἵδρυσε καὶ ἓνα μικρὸ σχολεῖο, ὅπου μαθήτευαν σχεδὸν δωρεὰν τὰ ἑλληνόπουλα.

Αὐτὸ τὸ σχολεῖο τέλειωσε καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Δαπόντες. Τὸ μάθημα τοῦ πατέρα του καὶ τῶν ἄλλων δασκάλων, τοῦ ἄνοιξε τὴν ὁρεξὴ γιὰ περισσότερη μάθηση.

Ἐποὶ, ξεκινᾷ, νέος, μόλις 17 χρονῶν, τὸ 1731 γιὰ τὴν Κωνσταντινούπολη. Ὁ πατέρας του, φτωχὸς ἄνθρωπος, δυὸ πράγματα τοῦ ἔδωσε. Πρῶτα τὴν εὐχή του. Καὶ ἔπειτα συστατικὰς ἐπιστολὰς.

Μία πρὸς τὸν μεγάλο Πατριάρχην Ἱεροσολύμων Χρῦσανθο Νοτα-
ρᾶ καὶ μία πρὸς τὸ δραγουμάνο Κωνσταντῖνο Βεντούρα. Κι οἱ δυὸ
ἦταν παλιοὶ τοῦ γνώριμοι. Ἰδιαίτερα ὁ Πατριάρχης. Χωρὶς ἀμφι-
βολία, λοιπόν, θὰ τὸν εἶχαν σὰν παιδί τους.

Μὲ μεγάλη χαρὰ καὶ πολλή συγκίνηση ἀντίκρουσε τὴν Πόλη.
Τὸ ὄνειρο κάθε σκλαβωμένου Ἑλλήνα. Τὸ κέντρο τοῦ Γένους καὶ
τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας. Τὴν ἔδρα τῶν φημισμένων σχολῶν. Τῆς
Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας. Ἐκεῖ, ποῦ ποθοῦσε νὰ σπουδάσει.

Τότε τὸν βρῆκε ἡ πρώτη ἀτυχία. Ὁ Πατριάρχης Χρῦσανθος,
ποῦ στὴν μεγάλη του ἐπιρροή εἶχε στήσει τίς ἐλπίδες του, μόλις
εἶχε πεθάνει. Ἔτσι μικρὸς ἀκόμα δέχτηκε τὴν πίκρα, ποῦ προ-
ξενεῖ ἡ πεποίθηση στοὺς ἀνθρώπους. Εὐτυχῶς ὁ ἄλλος προστάτης
του ἐνέργησε καὶ στάλθηκε στὸ Βουκουρέστι, στὸν Φαναριώ-
τη ἡγεμόνα Μιχαήλ Ρακοβίτσα.

Τὰ χρόνια ἐκεῖνα ἡ παρουσία τῶν Φαναριωτῶν στίς παρα-
δουνάβιες ἡγεμονίες ἀπετέλεσε ἰσχυρὸ κίνητρο γιὰ τὴν ἀποδημία
τῶν φτωχῶν καὶ καταπιεσμένων Ἑλλήνων. Οἱ χῶρες αὐτές, ἡ «Βλα-
χιά» τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν, ἔγιναν διέξοδος σωτηρίας γιὰ
πολλοὺς ραγιαδες. Ἀκόμα ὑπῆρξαν καὶ μορφωτικὰ κέντρα, ὅπου
τὰ ἑλληνόπουλα μπορούσαν νὰ πάρουν ἀνώτερη μόρφωση.

Ὅταν ἔφθασε ἐκεῖ, ὁ Ρακοβίτσας ἔδειξε μεγάλο ἐνδιαφέρον.
Ἀναθάρρησε, λοιπόν, ὁ νεαρὸς Λαπόντες. Τὸ ὄνειρό του γιὰ σπου-
δὲς θὰ γινόταν πραγματικότητα.

Κι ἄλλη, ὅμως, στενοχώρια τοῦ ἦταν μελούμενο νὰ δεχτεῖ.
Δὲν πέρασαν λίγες μέρες, ἀπ' τὴν συνάντησή του μὲ τὸν ἡγεμόνα
καὶ τότε παύθηκε αὐτὸς ἀπ' τὴ θέση του. Τὸν διαδέχτηκε ὁ Κων-
σταντῖνος Μαυροκορδατός, ποῦ ἦταν τελείως ἄγνωστος στὸ Λα-
πόντε.

Οἱ ξαφνικὲς ἀλλαγές στίς ἡγεμονικὲς θέσεις ἦταν κάτι τὸ
συνηθισμένο. Τοῦτο ὀφειλόταν στὸν ἀνταγωνισμὸ τῶν διαφόρων
φαναριωτικῶν οἰκογενειῶν, ποῦ προσπαθοῦσαν νὰ πετύχουν τὴν

προώθησι τῶν δικῶν τοὺς στὰ ἀξιώματα αὐτά. Παράλληλα ἡ διαμάχη αὐτὴ ἐξυτηρετοῦσε τὴν Ὑψηλὴ Πύλη, ποὺ τὴν καλλιεργοῦσε. Πρῶτο καὶ κύριο γιατί οἱ συνεχεῖς ἀλλαγές ἔφερναν περισσότερον χρῆμα στὸ σουλτανικὸ ταμεῖο. Καὶ δεύτερον γιατί ἡ διχόνοια καὶ ἡ πολιτικὴ ὀξυνση μεταξὺ τῶν Φαναριωτῶν, ἐξασφάλιζε τὴν ἡσυχίαν τοῦ Σουλτάνου.

Ἔτσι ὁ Μιχαὴλ Ρακοβίτσας ἔριξε μὲ ἐνέργειές του τὸν Κωνσταντῖνον Μαυροκορδάτο τὸ 1730. Τὸ ἴδιον ἔκανε καὶ ὁ Μαυροκορδάτος τὸ 1731 γιὰ νὰ ξαναποκτήσῃ τὴ θέσιν του.

Μὲ τὴν ἀλλαγὴ αὐτὴ ὁ Δαπόντες ἔμεινε στερημένος ἀπὸ κάθε προστασία. Πάλι, ὅμως, βρῆκε διέξοδο στὴ δυστυχία του. Τίς μέρες ἐκεῖνες ἔφτασε στὸ Βουκουρέστι ὁ νέος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Μελέτιος, ποὺ εἶχε διαδεχτεῖ τὸν Χρῦσανθο. Κι αὐτὸς ἦταν πατρικὸς φίλος τοῦ Δαπόντε. Ἔτσι πῆρε τὸ θάρρος καὶ πῆγε νὰ τὸν συναντήσῃ. Ὁ Πατριάρχης ὄχι μόνον τὸν δέχτηκε, ἀλλὰ καὶ μεσολάβησε νὰ τὸν δεχτοῦν στὴν Ἀκαδημία Βουκουρεστίου, ποὺ τὴν εἶχαν ἰδρύσει οἱ Ἕλληνες ἡγεμόνες. Ἐπίσης τὸν ἐπιχορήγησε μὲ ὑποτροφία καὶ τοῦ ἐπέτρεψε νὰ μένῃ στὸ Μετόχι τοῦ Παναγίου Τάφου.

Ἡ ἐγγραφὴ τοῦ Δαπόντε στὴν Ἀκαδημία μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ σταθμὸς στὴ ζωὴ του. Ἡ μεγάλῃ του εὐφυΐα, ἡ ἐπίδοσή του στὰ γράμματα καὶ τὸ ἐρευνητικὸ του τάλαντο, ἔκαναν γνωστὸ τὸ νεαρὸ σκοπελίτη στὴν ἐκεῖ ἑλληνικὴ κοινωνία καὶ μετὰ ἀπὸ λίγο στὸν ἡγεμόνα Κωνσταντῖνον Μαυροκορδάτο, ποὺ τόσο τὸν συμπάθησε, ὥστε ἀργότερα, μετὰ τίς σπουδές του, τὸν διόρισε δεῦτερον γραμματέα του. Θέσιν πολὺ τιμητικὴ.

Ἡ γνωριμία αὐτὴ ἔπαιξε σπουδαῖον ρόλον στὴν μετέπειτα ζωὴ του. Ὁ διορισμὸς του στὴν ἡγεμονικὴ αὐλὴ τὸν ἔφερε σὲ ἐπαφὴ μὲ τὴν εὐρωπαϊκὴ κοινωνία. Ἔτσι ἄνοιξαν οἱ ὁρίζοντες τοῦ Κωνσταντίνου Δαπόντε. Ἐμαθε ξένες γλῶσσες καὶ συμπλήρωσε τὴν μόρφωσίν του. Ἐξάλλου ὁ Μαυροκορδάτος τοῦ ἀνάθεσε τὴ συγγραφὴ μιᾶς μελέτης γιὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ρωσσοτουρκικοῦ πολέμου,

πὺν κράτησε ἀπ' τὸ 1735 ἴσαμε τὸ 1739 (ἐπὶ τσαρίνας Ἀννας ἐγγονῆς τοῦ Μεγάλου Πέτρου). Ἔτσι ἔγραψε τὶς «Δακικὲς Ἑφημερίδες», πὺν εἶναι ἡ ἀπαρχὴ τοῦ συγγραφικοῦ του ἔργου. Ἀπ' τὸ ἔργο αὐτὸ κι ἔπειτα κατάλαβε, πὺς μπορεῖ καὶ γράφει.

Σὰν δεῦτερος γραμματέας του ἀκολούθησε τὸν Μαυροκορδάτο στὸ Ἰάσιο, τὸ 1741. Ἐκεῖ ἐπιδόθηκε συστηματικὰ στὴν μελέτη, τὴν ἔρευνα καὶ τὴ στιχουργία. Ἀπόκτησε ἔτσι μιὰ παρακαταθήκη γνώσεων, πὺν θὰ τοῦ χρησιμεύσει ἀργότερα.

Κάποτε, ὅμως, ἔρχεται σὲ ρίξι μὲ τὸν Μαυροκορδάτο. Καὶ τότε φάνηκε ὁ δαίμονας, πὺν εἶχε μέσα του. Ἦταν μέρες, πὺν ξύπναγε καὶ τὸν ὀδηγοῦσε σὲ πράξεις, πὺν ἀργότερα θὰ μετὰ νοιώνε πικρά.

Στὴν περίπτωση τοῦ Μαυροκορδάτου ξέχασε τὸν εὐεργέτη του. Μόλις, μάλιστα, τοῦ δόθηκε ἡ εὐκαιρία ὑποστήριξε τὸν ἀντίπαλό του. Ἔτσι, μὲ τὸν τρόπο αὐτό, γίνεται γενικὸς γραμματέας τοῦ ἡγεμόνα Ἰωάννη Μαυροκορδάτου, ἀδελφοῦ τοῦ Κωνσταντίνου, καὶ ἀργότερα καμινάρης. Δηλαδὴ εἰσπράκτορας φόρων. Θέση κατὰλληλὴ γιὰ πλουτισμό.

Ἀπὸ τότε ἀρχίζουν οἱ περιπέτειές του. Ἡ μανία του γιὰ πιὸ πολλὰ χρήματα τοῦ δημιούργησε πολλοὺς ἐχθροὺς. Αὐτοὶ θέλησαν νὰ τὸν ἐξολοθρεύσουν μὲ κάθε μέσο. Καὶ τελικὰ τὸ πέτυχαν.

(Συνεχίζεται)

ΓΙΩΡΓΟΣ Θ. ΠΡΙΝΤΖΙΛΙΑΣ

Βιβλιοθηκάριος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

Στὸ περιθώριο τῆς Ἀγίας Γραφῆς

«ΝΥΝ ΑΝ ΚΟΙΜΗΘΕΙΣ ΗΣΥΧΑΣΑ»

Ἀποκαμωμένος ἀπὸ τὰ δεινὰ ποὺ τὸν βρῆκαν, ὁ δίκαιος Ἰωβ στρέφει τὸν νοῦ πρὸς τὸν θάνατο. «Νῦν ἂν κοιμηθεῖς ἡσύχασα, ὑπνώσας δὲ ἀνεπαυσάμην» (Ἰωβ γ' 13), λέει ἀναστενάζοντας.

Ἀνάπαυση. Ὕπνος. Ἐπὶ ἀποκαλεῖται καὶ στὴν Καινὴ Διοθήκη ὁ σωματικὸς θάνατος. Ὁ Λάζαρος ὁ φίλος μας, λέει ὁ Ἰησοῦς στοὺς Ἀποστόλους, ἔχει κοιμηθῇ (Ἰω. ια' 11), ἐννοώντας ὅτι εἶναι πιά νεκρός. Κι ἄλλοῦ, ὁ ἴδιος δίνει τὸν χαρακτηρισμὸ αὐτόν, μιλώντας γιὰ ἤδη πεθαμένους ἀνθρώπους, ὅπως γιὰ τὸ θυγάτριο τοῦ ἄρχοντα (Ματθ. θ' 18-25). Ἀλλὰ καὶ ὁ Παῦλος μιᾷ γιὰ τοὺς «κοιμηθέντας», ἐννοώντας αὐτοὺς ποὺ ἔφυγαν γιὰ τὸν ἄλλο κόσμον (πρὸβλ. Α' Κορ. ιε' 18).

Ὁ χαρακτηρισμὸς ἀντιστοιχεῖ στὸ δόγμα τῆς ἀνάστασης τῶν νεκρῶν. Κατὰ τὴν Ἡμέρα τῆς Κρίσεως, θὰ ἐγερθοῦν ὅλοι οἱ «κεκοιμημένοι», θὰ ξυπνήσουν σὲ μιὰν ἄλλη ζωή.

Ἀλλὰ ὁ θάνατος εἶναι ὕπνος καὶ ἀπὸ τὴν ἀποπνιγμένη ἀνάπαυσης, τῆς ἐξόδου ἀπὸ τὸ στάδιο τῶν δοκιμασιῶν μας. Μ' αὐτὸ τὸ γεγονός, παύει πλέον ἡ ἀμάχη τῆς ἐπίγειας ζωῆς. Ὁ ἄνθρωπος μετατίθεται «ὅπου δὲν εἶναι κόπος οὔτε λύπη οὔτε στεναγμός». «Ἐπιθυμίαν ἔχω εἰς τὸ ἀναλύσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι», ἐξομολογεῖται ὁ μεγάλος ἀγωνιστὴς στὸν στίβο τῶν ἀρετῶν Παῦλος (Φιλιπ. α' 23).

Εἶναι φυσικὸ νὰ ποθῇ κανεὶς τὸ ξεκούρασμα, τὴ λήξη τοῦ ἀγωνίσματος, ὅταν παρατείνεται ὁ χρόνος τῶν θλίψεων, ὅταν τὸ βάρος τοὺς εἶναι, μὲ τὴ διάρκεια ἢ μὲ τὴν ἐπανάληψη, τόσο δυσβάστακτο. Καὶ πὺ ποθεινὸ ἀκόμη εἶναι τὸ ξεκούρασμα, ὅταν σημαίνει, ὅπως στὴ χριστιανικὴ πίστι, ἀνάπαυση στὴ χαρά, τὸ φῶς καὶ τὴ δόξα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, ἀνάπαυση στὴν ἀγάπη τῆς Ἀγίας Τριάδος. Γιατὶ αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι ὁ λεγόμενος θάνατος γιὰ τοὺς Ἀγίους.

Ἀλλὰ βλέπει σωστά πέρα ὡς πέρα μέσα στὸ μυστήριον τῆς μετάνστασής μας, ἡ ἀρχαϊκὴ θεολογία τοῦ Ἰωβ; Ὁχι. Ἀλλοῦ ὀρθοτομεῖ τὴν ἀλήθεια. Ἀλλοῦ, εἶναι κοντόφθαλμη. Ἄς δοῦμε τοὺς στί-

χους 14 ὡς 16: «Μετὰ βασιλέων βουλευτῶν γῆς, οἱ ἐγαυριῶνιο ἐπὶ ξίφεσιν ἢ μετὰ ἀρχόντων, ὧν πολὺς ὁ χρυσός, οἱ ἐπλησαν τοὺς οἴκους αὐτῶν ἀργυρίου ἢ ὥσπερ ἑκτρωμα ἐκπορευόμενον ἐκ μήτρας μητρὸς ἢ ὥσπερ νήπιοι, οἱ οὐκ εἶδον φῶς».

Τὸ γήϊνο παρελθόν, ὅ,τι κάναμε κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα, δὲν ἔχει σημασία σὰν πέση ἡ αὐλαία τοῦ θανάτου. Αὐτὸ τὸ παρελθόν εἶναι κόπος καὶ ἀγωνία γιὰ τοὺς ἰσχυροὺς τῆς γῆς. Καὶ κατόπιν ἔρχεται γι' αὐτοὺς ἡ ἀνάπαυση. Ἰδια μ' ἐκείνη ποὺ ἀπολαμβάνουν τὰ χωρὶς συνείδηση ὄντα, τὰ νεκρογέννητα παιδιὰ. Μαζὶ μὲ τοὺς μὲν καὶ μὲ τὰ δέ, ποὺ τώρα δὲν ὑποφέρουν, λαχταρᾷ καὶ ὁ Ἰώβ νὰ βρεθῇ.

Αὐτὴ εἶναι ἡ σκέψη του τώρα. Βλέπει τὸν θάνατο σὰν ἓνα εἶδος ἀνυπαρξίας, σὰν μιὰν ἀνάπαυλα ποὺ δὲν μεσολαβεῖ σὲ τίποτε. Καὶ γυροφέρνει στὸν νοῦ δυὸ εἰκόνες τῆς ἀνυπαρξίας: τὴ μήτρα καὶ τὸν τάφο, τὰ δυὸ ἄκρα τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς πάνω στὸν πλανήτη. Δυὸ μηδενικὰ γιὰ ὅσους δὲν ἔχουν φωτισμένη πίστη. Δυὸ εἶδη ἀνευθυνότητος καὶ γαλήνης, ὅπου θέλει νὰ βρεθῇ ἡ ταλανισμένη ἀνθρώπινη ὑπόσταση.

Ἀλλὰ ἡ ἀλήθεια εἶναι ἄλλη. Στὴ μήτρα, παίρνει ἱκμάδα ἡ ἀνθρώπινη φύση, προερχόμενη ἀπὸ τὸ τίποτε. Καὶ ὁ τάφος δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ ἓνας ὕπνος, ποὺ θὰ τὸν διαδεχθῇ ἡ ἔγερση στὴν αἰώνια ζωή.

Ἄς δοῦμε γιὰτὶ ἀποφάνθηκε ἔτσι ὁ πολὺαθλος. Γιὰτὶ εἶχε φθάσει σιμὰ στὸ λιποψύχισμα. Δὲν τοῦ ἀπέλειπε ἡ πίστη στὸν Θεό. Ἀλλὰ ὑπάρχει διαφορὰ ἀνάμεσα στὸ βίωμα καὶ στὴ θεωρία. Εἶναι ἄνθρωποι δλόφρυχα στραμμένοι πρὸς τὸν Θεό, ποὺ ὁμως δὲν βρίσκουν πάντα τὴ δύναμη ν' ἀντισταθοῦν στὸν ἐπίμονο πειρασμό. Χάνουν τὴν αἰσιοδοξία. Ἡ παράταση τοῦ πειρασμοῦ τοὺς φαίνεται νὰ εἶναι ἀνάλογη μονάχα μὲ τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ καὶ ὄχι μὲ τὸ δικό τους σθένος. Ξεχνοῦν πὼς εἶναι ἕτοιμος νὰ τοὺς βγάλῃ ἀπὸ τὴ δοκιμασία στὴν κατάλληλη ὥρα, ποὺ ἐκεῖνος μόνο ξέρει ποιά εἶναι.

Αὐτὸ ἔκανε καὶ μὲ τὸν Ἰώβ. Ἀφοῦ τὸν ἄφησε νὰ παλέιψῃ ὡς τὰ ἔσχατα ὅρια τῆς ἀντοχῆς του, «ἐποίησε τὴν ἑκβασιν» (πρβλ. Α' Κορ. ι' 13).

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

366. Μπορεί νά γίνῃ μετὰ δόσεις τῆς
θείας κοινωνίας πρὸ τοῦ καθαγιασμοῦ
τῶν τιμίων δώρων; (Ἑρώτησις Αἰδεσιμ. Σ. Α.).

Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ αἰδεσ. πρεσβυτέρου ἀναφέρεται σὲ κάποιο συγ-
κεκριμένο περιστατικό, πού ἔγινε σὲ κάποια πόλι· κατὰ μιὰ μεγάλη
ἐορτῇ. Ὁ ἴδιος ἦταν αὐτόπτης μάρτυς. Κατὰ τὰ γραφόμενά του ἡ
θεία κοινωνία μετεδίδετο στὸν λαὸ ἀπὸ τὸν διάκονο ἀπὸ τὴν θορεία
πύλῃ τοῦ ἱεροῦ, μετὰ τὴν μεγάλη εἴσοδο καὶ πρὸ τοῦ καθαγιασμοῦ
τῶν τιμίων δώρων. Ἀδυνατῶ τελείως νὰ τὸ πιστεύσω, γιατί ἂν
ἔτσι ἔχουν τὰ πράγματα πρόκειται γιὰ ἀγυρτεία καὶ ἐμπαιγμὸ τῶν
μυστηρίων τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ λαοῦ Του. Πιστεύω πὼς δὲν ὑπάρχουν
τόσο ἀσυνείδητοι λειτουργοὶ τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ Κυρίου.

ὑποθέτω ὅτι ἔγινε κάτι ἄλλο. Ἡ ὅτι δηλαδὴ χρησιμοποιεῖ-
θησαν προηγιασμένα τίμια δῶρα ἀπὸ τὴν παρακαταθήκῃ τοῦ ἁρτο-
φορίου ἢ ἀπὸ τὴν λειτουργία τοῦ Σαββάτου (τὸ περιστατικὸ συνέ-
δῃ τὴν ἐορτῇ τῆς Μεταμορφώσεως, ἡμέρα Κυριακή), ἢ ἡ μετάδο-
σις τῆς θείας κοινωνίας ἄρχισε μετὰ τὸν καθαγιασμὸ τῶν τιμίων
δώρων, ἔστω πρὶν ἀκόμῃ τελείωσῃ ἡ εὐχὴ τῆς ἀναφορᾶς. Καὶ τὰ
δύο εἶναι ἄτακτα καὶ κατακριτέα. Τὸ ὅτι παλαιοὶ ἱερεῖς συνήθι-
ζαν κάτι τέτοιες ἀπαράδεκτες λύσεις δὲν δικαιολογεῖ τὰ πράγματα.
Οἱ παλαιότεροι ἐνθυμοῦνται ὅτι κατὰ τίς μεγάλες ἐορτές, ὅταν ὑ-
πῆρχε ἄθροα προσέλευσις τῶν πιστῶν στὰ ἄχραντα μυστήρια, οἱ
ἱερεῖς κοινωνοῦσαν ἀκόμῃ καὶ πρὸ τῆς θείας λειτουργίας ἢ καὶ
κατ' αὐτὴν ἀπὸ προηγιασμένα ἢ ἀπὸ τὰ τίμια δῶρα τῆς τελουμένης
θείας λειτουργίας μετὰ τὸν καθαγιασμὸ των καὶ πρὸ τοῦ «Μετὰ
φόδου Θεοῦ...». Δὲν εἶναι δέδαια σωστὸ νὰ κατακρίνωμε τοὺς
ἀπλοϊκοὺς ἐκείνους ἀνθρώπους, στοὺς ὁποίους ὀφείλομε τὴν συντή-
ρησι τῆς πίστεώς μας καὶ τῆς θείας μας λατρείας σὲ χρόνια δύ-
σκολα καὶ σκοτεινά. Ἀλλ' οὔτε καὶ πάλι νὰ μιμούμεθα καὶ νὰ συ-

νεχίζωμε ὅτι ἐκαίνοι ἀπὸ ἀγνοια, ἀλλὰ μὲ ἀγαθὴ προαίρεσι, παρὰ τυπο ἔκαμναν.

Ἀσφαλῶς ἡ ὁμαδικὴ προσέλευσις τοῦ λαοῦ στήν θεία κοινωνία κατὰ τίς μεγάλες ἑορτὲς δημιουργεῖ ἓνα σοβαρὸ πρόβλημα. Ἡ λύσις τοῦ ὅμως δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἄλλη ἀπὸ ἐκείνην ποὺ ἐπιβάλλει ἡ ὀρθὴ πρᾶξις τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ θεία κοινωνία ἀποτελεῖ κεντρικὸ σημεῖο τῆς τελέσεως τῆς θείας λειτουργίας εἶναι αὐτὸς ὁ σκοπὸς του. Ἡ θέσις τῆς εἶναι προσδιορισμένη ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴ εὐταξία, μετὰ τὸν καθαγιασμὸ τῶν τιμίων δώρων καὶ μετὰ τίς προπαρασκευαστικὰς γιὰ τὴν θεία κοινωνία εὐχὰς καὶ δεήσεις (εὐχὴ πρὸ τοῦ «Πάτερ ἡμῶν», ἡ Κυριακὴ προσευχή, ἡ εὐχὴ τῆς κεφαλοκλισίας, τὸ «Πρόσχες, Κύριε...»). Τότε κοινωνοῦν δικαιοματικὰ καὶ τιμητικὰ πρῶτοι οἱ λειτουργοὶ καί, μετὰ τὴν σχετικὴ διακονικὴ πρόσκλησι «Μετὰ φόβου Θεοῦ... προσέλθετε», ὁ λαός. Οἱ πιστοὶ κοινωνοῦν εὐτάκτως καὶ περιμένουν καὶ τοὺς ἀδελφούς των νὰ κοινωνήσουν, ὅση ὥρα κι ἂν χρειασθῇ γιὰ τὴν προσέλευσι βλῶν στὸ μυστήριον. Ὑστερα ὅλοι μαζί κληρὸς καὶ λαός «μεταλαδόντες» τῶν μυστηρίων, ἀξίως, εὐχαριστοῦν τὸν δοτῆρα τοῦ ὑπερτάτου αὐτοῦ ἀγαθοῦ. Οἰκδήποτε μετὰθεσις τῆς θείας κοινωνίας πρὸ ἢ μετὰ ἀποτελεῖ σοβαρὴ ἀταξία καὶ ἀνατροπὴ τῆς ἱερᾶς τάξεως, μὴ δικαιολογουμένη ἀπὸ τὴν δομὴ τῆς θείας λειτουργίας, ἀπὸ τὴν ἱστορίαν καὶ τὸ θεολογικὸ νόημα τῆς λειτουργικῆς πράξεως. Ἄν ἐπείγωνται: οἱ πιστοὶ μποροῦν νὰ κοινωνήσουν τὸ Σάββατο ἢ ἄλλη ἡμέρα ἢ νὰ τελεσθῇ μὲ ταχύτερο καὶ παραδοσιακώτερο ρυθμὸ ἢ θεία λειτουργία καὶ ὅχι μὲ ἀνατολίτικη νωχέλεια, ὅπως συνηθίζεται πολλὰς φορὰς κατὰ τίς μεγάλες ἑορτὲς στίς πόλεις, γιὰ νὰ φαίνεται δῆθεν πανηγυρικὴ. Μεταξὺ ἄλλως τε τοῦ καθαγιασμοῦ τῶν τιμίων δώρων καὶ τῆς κοινωνίας τῶν πιστῶν ὑπὸ ὁμαλὲς συνθήκας μεσολαθεῖ ἐλάχιστο χρονικὸ διάστημα. Ἐπίσπευσις λοιπὸν τῆς προσφορᾶς τῆς θείας κοινωνίας δὲν δικαιολογεῖται, ἀφοῦ μάλιστα ὁ χρόνος ποὺ κερδίζομε μὲ τὴν κατάλυσιν τῆς τάξεως εἶναι μηδαμινός.

Οἱ χριστιανοὶ μας, ἔχω τὴν γνώμη, ὅτι δὲν εἶναι τόσο ἀσεβεῖς καὶ ἀτίθασοι. Τὸ ὅτι μάλιστα προσέρχονται στήν θεία κοινωνία δεῖ-

χρει: πώς τὸ λιγώτερο διατηροῦν μιὰ ἐκ παραδόσεως θρησκευτικότη-
τητα καὶ εὐλάβειαν. Ἐκεῖνο πού τοὺς λείπει πολλές φορές εἶναι ἡ
λειτουργικὴ ἄγωγή καὶ ἡ πνευματικὴ καθοδήγησις καὶ διαφώ-
τισις. Αὐτὸ δὲ δὲν γίνεται τὴν τελευταία στιγμὴ μὲ ἄκαιρες συ-
στάσεις ἢ μὲ σπασμωδικὰς ἐνέργειας τοῦ ἱερέως. Ὅταν ὁ ἱερεὺς
μὲ ἀγάπη καὶ φόβο Θεοῦ ἐξηγεῖ συνεχῶς στὸν λαὸ τὸ νόημα τῶν
μυστηρίων καὶ τοῦ ἀναλύει τὸν ὀρθὸν τρόπο καὶ χρόνον τῆς προσε-
λεύσεως σ' αὐτά, πολλοὶ λίγοι θὰ εὐρεθοῦν νὰ ἀτακτῇσιν ἢ νὰ
ἀπειθήσιν νὰ κοινωνήσιν πρὸ τῆς ὥρας. Κι αὐτοὶ οἱ λίγοι θὰ
ἐντραποῦν καὶ θὰ συμμορφωθοῦν πρὸς τὴν τάξιν πού θὰ σέδωνται
καὶ θὰ ἀκολουθοῦν οἱ πολλοί. Σὲ κάθε ὅμως περίπτωσι φύλακες
τῆς ἱερᾶς παρακαταθήκης τῆς θείας κοινωνίας καὶ ὑπόλογοι γι'
αὐτὴν εἶναι οἱ ἱερεῖς πού τὴν παρέλαβαν κατὰ τὴν στιγμὴ τῆς χει-
ροτονίας των. Ἡ καταπάτησις τῆς λειτουργικῆς τάξεως θαρρύνει
αὐτοὺς καὶ μόνο χωρὶς κανένα ἐλαφρυντικό. Παράδειγμα ἡ περί-
πτωσις, τὴν ὁποία θέτε: ὁ ἐρωτῶν, πού στήν μὲν μορφὴν πού τὴν
θέλει ἡ ἐρώτησις ἀποτελεῖ περιύδρισι τῶν μυστηρίων, στήν δὲ ἐπιει-
κεστέρα ἐκδοχὴ φανερὴ ἀθέτησι καὶ καταστρατήγησι τῆς λειτουρ-
γικῆς τάξεως καὶ δεοντολογίας.

Κοινωνία πάλι ἀπὸ προηγουμένα δῶρα δὲν εἶναι ἄγνωστη
σὴν λειτουργικὴ μας παράδοσι. Τὴν συναντοῦμε σὴν λειτουργία
τῶν Προηγουμένων κατὰ τὴν Μεγάλῃ Τεσσαρακοστή, ἀλλὰ καὶ
σὴν παλαιότερα πρᾶξι: στὰ μυστήρια τοῦ βαπτίσματος καὶ τοῦ γά-
μου, ὅταν δὲν ἐτελεῖτο τελεία λειτουργία. Ἀκόμη καὶ σὴν κοι-
νωνία τῶν ἀσθενῶν ἀπὸ τὴν παρακαταθήκη, σὴν ἀρχαία δὲ Ἐκ-
κλησία στὰς ἐρημίτας καὶ στὰς λαϊκοὺς ἀκόμη, ὅταν δὲν εἶχαν
τὴν εὐχαρίαν νὰ συμμετάσχουν σὴν τέλεσι τῆς θείας λειτουργίας.
Σ' ὅλες ὅμως αὐτὰς τίς περιπτώσεις ἔχομε πρᾶξι: ἀνάγκης, πού
ἐπιβάλλεται: ἐπειδὴ γιὰ θεωρητικοὺς ἢ πρακτικοὺς λόγους δὲν
ἦταν δυνατὴ ἡ τέλεσις τῆς θυσίας. Ὑπὸ ὁμαλὲς συνθῆκες δὲν δι-
καιολογεῖται ἡ χρῆσις προηγουμένων ἢ τῆς παρακαταθήκης. Ὁ
πιστὸς συμμετέχει στὸ μυστήριον τῆς θείας εὐχαριστίας ὅχι μόνο
μὲ τὴν κοινωνία τῶν μυστηρίων, ἀλλὰ καὶ σ' ὅλη τὴν τελεσιουργία
του· μὲ τὴν «ἐν ἐνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ» μαζί μὲ ὅλον τὸν λαὸ

τοῦ Θεοῦ δοξολογία τοῦ ὀνόματός Του, μετὰ τὴν ἀναφορὰ κοινῶν δεήσεων, μετὰ τὴν ἀκρόασι τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, μετὰ τὴν προσφορὰ τῶν δώρων τοῦ σ' Αὐτόν, μετὰ τὴν ὁμολογία τῆς πίστεως, τὸν ἀσπασμὸ τῆς ἀγάπης, μετὰ τὴν ἀνάμνησι τοῦ σωτηριώδους ἔργου τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, τοῦ μυστικοῦ Του δείπνου, τοῦ πάθους καὶ τῆς ἀναστάσεώς Του, τῆς ἐκ δεξιῶν καθέδρας Του, τῆς ἐκχύσεως τοῦ ἁγίου Του Πνεύματος. Ὅλα αὐτὰ εἶναι στοιχεῖα τῆς ἐνσωματώσεώς του μετὰ τὸν Σωτῆρα καὶ τοὺς ἀδελφούς Του, μετὰ τὸ μυστικὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ποὺ κορυφώνεται, φυσικά, στὴν συμμετοχὴ στὴν κοινωνία τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματός Του. Προσφορὰ τῆς θείας κοινωνίας χωρὶς στὴν συμμετοχὴ στὴν τελεσιουργία τῆς ὅλης θείας εὐχαριστίας εἶναι λύσις ἀνάγκης, ἐφαρμοζομένη κατ' οἰκονομίαν μόνον σὲ ἔκτακτες περιστάσεις.

Φ.

= Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α =

Κ. Γ. Μπόνη, Ὁμ. Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ἀκαδημαϊκοῦ, Τοῦ Ἀγίου Ἰγνατίου Ἐπιστολαί. Α' Πρὸς Ἐφεσίους. (Σχόλια). — **Κ. Γ. Μπόνη**, Ὁμ. Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ἀκαδημαϊκοῦ, Ἐπὶ τῇ 1600ῃ ἐπετείῳ τοῦ θανάτου τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, Πολύκαρπα Ἀνθολογήματα ἐκ τοῦ Βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ Μεγάλου Βασιλείου. Ἀπὸ τὸν ἀνεκτίμητον θησαυρὸν τῶν Ὁμιλιῶν του. — **Ἐπίκαιρα**. — **Εὐαγ. Δ. Θεοδώρου**, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Τὸ περιεχόμενον τῆς βιώσεως τοῦ «Ἀγίου». — **Μητροπ. Δράμας Διονυσίου**, Εἶσαι εὐτυχής; — **Ι. Κ.**, Ὅραμα μέγα. — **Πρωτοπρεσβ. Ἀντωνίου Ἀλεβιζοπούλου**, Ἡ «Πνευματικὴ» Τράπεζα τοῦ Μπρούκλιν. — **Γεωργίου Θ. Πρίντζιπα**, Κωνσταντῖνος (Καيسάριος) Δαπόντες. — **Βασ. Μουστάκη**, «Νῦν ἂν κοιμηθεῖς ἡσύχασα. — **Φ.**, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰαίου 1, Ἀθῆναι 140. Προϊστάμ. Τυπογρ. Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3 Ζωγράφου. Τηλ. 787978.